

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

In Aristotelis Stagiritæ organum commentarius dictatus - Cod. Rastatt 61

Coscan, Oswald

[S.l.], 1617

Liber I

[urn:nbn:de:bsz:31-300535](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-300535)

IN LIBROS PERIPHER MINIAS SEV DE INTERPRETA

tione Aristotelis

Prooemium

Ut procedat facilis in cogitatione hominum librorum
necesse est ut prius in cori p[er]ta de iis dicantur.

Quasi. i.
quod horu
libroru e[st] p[er]ta

Itaque p[er]ta i. cuius auctoritas sint hi libri. Reddy e[st] p[er]ta
ut colligat ex p[er]ta hinc ex eo q[ue] in hinc libris p[er]ta se
ipsum colat. Nam lib. i. cap. i. vult p[er]ta p[er]ta, ad p[er]ta
de his se agere in lib. De p[er]ta, id q[ue] uerit e[st]. p[er]ta in lib.
2. ca. i. ait de p[er]ta. de p[er]ta adiuuente ep[iscop]o
se in libris resolutionis, ut in iudem mouentib[us] i. p[er]ta
ca. ult. Itaque e[st] audiendus e[st] p[er]ta Rhodius, q[ue] sicut
hos libros p[er]ta negat contra ueterem et co[m]m[un]em recep
tionem p[er]ta.

Quasi. 2.
quid e[st] p[er]ta
p[er]ta.
p[er]ta.

Quasi. 2. Quid sit interpretatio. Reddy in cori nil
aliud e[st] quam significatio et ageratio eius q[ue] occulta
e[st] q[ue] p[er]ta sermonem. Jam inter occulta n[on] consent[ur] cogi
tatione, ^{humana} quare signa q[ue] eas guardunt, et co[m]m[un]iter uoces hu
mana; ha[ec] igit[ur] p[er]ta significatio et interpretatio d[icitur]. Unde
S. Augusti. ait Verba inter h[oc]es ob[er]uerunt p[er]ta
p[er]ta. At u. cu[m] h[oc]is duplex sit cogitatio; altera, qua[m] p[er]ta
agghendit, altera qua[m] etiam iudicat et assensum uel dissona
fuit, nunquam certe alterius mentem satis cognoscere p[er]ta
si p[er]ta agghensiones eius colligat, nisi quosq[ue] iudicium eius calleat
de aut[em] iudicium uel assensus dissonus mentis fit
e[st] enunciatio q[ue] aliq[ui]d de aliquo affirmans uel negans
Hanc

Cogitatio h[oc]is
e[st] lex.
agghensio
iudicium

De Interpretatione

153

Hanc ipsa enunciatio seu iudicium internum si agerimus, uere me
tenet uel interpretamur, et sic enunciatio externa eminenter
est interpretatio nonum acquisiuit, ut recte uia cu S. Tho.
Seco, 3o. q. 1. et exando, et summo sentiat Coniunct. hic.

Quaeritur. 3o. An et q interpretatio sit obtm huius libri.
No dubitandi e, tum qd q interpretatio obiectu ee uidet, qm
re ex inscriptione, tum qd ut uiding qdto procedente et uo
sua interpretatio, singlex us et qm, seu instructio, uot,
sua et aliorum signoru etc. tum qd in elegancius dicitur
in libris per hermianus qd de 2o. qdoo mentis q n e n
interpretatio, sed id supra q cadit interpretatio, tu deniq qd uoies
n hnt qd hnt q obto partu loqur, sicut n st qd hnt q obto
libris Loqur.

Quaeritur. 3.
De obto huius
libri.

Dico. 1o. qd dicitur ee obtm horu libroru, et hic dirigi.
In Th. Phil. Coniunct. in qm ex S. Thoma, de quoriam
in elegancius uis dicitur.

"mentis
Dicitur. 1.
Qd dicitur ee obtm horu
libroru
Dicitur. 2.

Dico. 2o. sed hanc qdoo dirigenda agit de enunciatio uocali
li, seu de signo uocali qdoo interue, et inde sumpta est
interpretatio huius qdoo, tanqua ab eo q immediate dicitur, re
fere in ultimata ad instruendam igson rda qdoo mentis
hanc ultimata fine et obtm. Ita est alios staton. Bossen
no Tomo 2. f. 10. c. 2., to e, qd n erat alig modq dirigendi no
faler qdoo, nisi immediate dirigendo signu quo exprimit, q
directo facile qd qdoo mentis interua ordinare poterit. Sicut
si qd horologiu hnt, cuius moto et directo iudice, q cursu horu
loqur interpretat, tes inty rotula mouerentz et dirigerentz, is n
fm dicitur iudice dirigere, sed idtu horologiu.

Quid regardat
ad hanc rda
qdoo dirigenda

Obicitur. 1o. Ariles agit de noe, et uerbo q st interpretatio
prima qdoo mentis, q n fm agit de enunciatio uocali.
Rely negando qdoo; ans ex S. Th. et Coniunct. Distinguit
nem

Ariles. 1.
hic fm agit de
enunciatio.
Rl.

Libet I.

libet ut uerbo
3plex accessio.
1. 2. 3.

nam nomen et uerbum 3ple considerari possunt: 1. ut Geisa 3ple
res singulas. 2. ut et partes ex quibus 3ple enunciatio, et
hinc 3plem ac 3plem. 3. ut et partes ex quibus 3plem, syl-
la et hinc magis extremum, xing extremum, medij terminus de in
3plem agitur de uoce et uerbo ut 3plem et 3plem esse 3plem
q. n. e. agere de his qua hinc ut interrogantur prima 3plem uerbi
sed ut faciunt ad interrogantur 3plem, q. interrogantur Alexander
appellat philologica, 3plem q. facit ad copiosel falsitatis
et ueritatis, q. 3plem in omni re spectat e. satisfactio tunc Boe.
Hinc ag. Tol. dicentis in lib. 3plem agi de uoce ut e. 3plem
3plem reru, hinc u. de uoce seu uoce ut e. 3plem 3plem
3plem.

Obiect.
3c.

Obiectur. 2. Grammatica et Rhetorica e. agere de
uocibus, q. e. dialectica. Regulae Grammaticae et Rhetoricae
e. agere de his q. ad affectiones grammatice etc. hoc e. ut euidenter
solacismy, et barbaries; dialectica u. e. agere de his quoad
affectiones dialecticas, hoc e. q. ad dissertand. faciunt, et ad
ueritate accedendum, ac falsitate euidentia.

Obiect. 3.

Obiectur. 3. Etiam libri prioru et posterioru agunt de
enunciacione,annon maior et minor et enunciaciones, de quibus in
libris prioru, i. e. 3plem inderonstrabiles, et principia 3plem
ma, seu axiomatica communissima, an n. et enunciaciones de quibus
in libris posterioru agitur. Respondet Tol. ex Alb. 3plem enun-

3plem i. enunciacione
accessio.
1.

2.
3.

ciaciones 3plem considerari, primo ut hinc reru 3plem significatione
et Geisa enunciatio e. siue 3plem ad syllo siue n. 3plem
et 2. ut in sup ordinabilis in syllo e. unde dicitur q. 3plem
3plem, 3plem, Conclusio; 3plem, an n. 3plem, 3. ut
n. 3plem ordinabilis e. in syllo, sed magis 3plem e.
3plem

De Interpretatione

155

iterum notant, ut max rei gl'ia, quoad mod, q' optat, pri
 no in spectata finet ad hos libros enunciatio, q' si se ex
 a cu' ut enunciatio Enunciatio, et circa eiq' generaliter
 ut se haberent. Form' nullu' h'et. id' modo finet
 ad libros prioru', quoru' e' forma syllogistica docere.
 q' modo ad libros posterioru' et logicoru' de in q'bus
 demonstratio, ite'p' sylly' dialecticus, quoad maal, potissimu'
 elucidantur.

in 1. accipere
 speculu' finet
 ad hos libros
 in 2. ad lib.
 Prioru'
 in 3. ad lib. 2or.
 et 3or.

Quartus. 4. De qua enunciatio in his libris agat
 singli' an conuincta, an generat' ad simplicem et quanta se
 q' e' ita r. diuinit' enunciatio q' Pons. Lib. 3. Institut. ca. 3. Am
 ibi. cu' S. Tho. et Scot. putant simplicem seu categoricam con
 uinct' tractari per se et ex instituto; quanta .a. seu quanta
 can' temp' aliq' regulularis, et q' se tractari, sed in ordine ad
 simplicem, in q' ab illa discit, vel ex dictis de simplici e
 nunciatio iudici' quoz' quanta q' Tole. v. et Furb. aut' huc
 dari enunciatio' in coi' put' temp' e' ad simplicem et quanta
 sed videt' fore potior' sentia prior, q' artes quia et de con
 uincta et q' si de ea ex instituto tractare voluisset,
 longe exactius id' facere debuisset, nemo n' g'gnit' sibi de
 genere actus, q' des eius species exacte explicat, caris
 genis. It'p' si artes de enunciatioe in genere agere volu
 isset, si una tm eiq' specie, ut enunciatioe categoricam seu
 simplicem tam exacte tractare debuisset, sed et alteru',
 q' iudicio e' cu' tm categoricet ex instituto explicare.
 Ex his lib. q'nt' agitur hos libros statim subiungi li
 bro 2. d' actus et q'nt' libris prioru' et posterioru'.

Quasi. 4.
 RE

Liber 1.

Liber I LIBER I

DE INTERPRETATIONE

Græci unum solum hunc librum, Latini in duos diuiserunt et
alter igitur Latinos in eadem diuisio capitula in alio habet
sax solum, alii vero, in priori libro; ut ut sit priori hoc
libro solum solum .i. Aristoteles quod notat de significatione in cor.
deinde de nomine, ac non de uerbis disputat, itaque de oratione
ac igitur enunciatione, igitur species, postea oppositio et inuicatio,
et quæ alia de igitur explicat, ac deinde enunciationes de
hæc solum solum.

CAPVT I

DE SIGNIS

Ista coris inuicatio. sicut duas partes, in igitur de igitur
re uelut, in igitur quod notat de significatione in cor, et ad
religionem intelligentiam faciunt.

Con. 1.
De igitur in hoc
libro agitur.

1.

Conclio 1. Significatio est de nomine, uerbo, negatione, affirmatione
inueniuntur, oratio, ratio est quæ hæc omnia ad oppositum spectat.
1. Nomen et Verbo tanquam enunciationis partes integrantes.

2.

2. Affirmatio et Negatio tanquam igitur differentia sub
disiunctione uel enunciationis. euenientes, aut est si affir-
matio aut negatio est idem ac affirmatio ac negatio enunciationis
atque tanquam enunciationis species. 3. Enunciationis tanquam igitur
est et explicandum est. 4. Oratio est genus enunciationis

3.

4.

De Interpretatione

Conclio. 2. Vires et signa questum, et scriptura signa
nomi item uocis et scriptura e. et eade ag. des hois cog
tus q. et uider ag. des ut et res. Item alij questus et uocis
et ex res uocitatis et falsitatis, ut homo, chimera etc.
alij q. horu alteru in res sunt ut homo a dial homo e
legis.

Conclio.
De uocib, signi
hinc et questu

Hac Arles gradat ad futurum tractatu, ex qd. colligi q
q. oino ex mente solis enunciatio uocalis tractat in or
dine ad enunciatio mentalis, tanq. ygnus significatu ac ad
reda mentis quod dirigerit.

Circa hac dignitanda et tria. 1. De signis in coi. 2. De
falsitate uocis et questum. 3. De ueritate et falsitate.

Questio. I.

De Signis in communi.

Ex dictis patet cur hic de signis agimus, unde h. de
Arles eorum mentione fecit, et qd. alius e facile illi
patet ea q. Arles de significatione uocis etc. adfert expedie
mus distates gancis q. q. itis.

Queritur. 2. Quid sit signum. Gradat signu in coi. q. 2. Arles. 1.
e ad instrumentalia et formalia signa sic ex coi. sentia definitz
a Dialecticis ag. Conim. q. 1. art. 1. Signu e q. potentia
cognoscenti aliqd. representat; cōditer adferuntz lue alia de
fines ex S. August. quartu. 1. e ex lib. de doctrina Christi.
cap. 2. Signu e res q. ter specie e q. ingerit sensib. aliqd.
aliud ex se faciens in cognoscenti uenire. 2. e ex lib.
de gignio dialectica cap. 5. q. et h. t. fons. lib. 1. In
st. cap. 10. Signu e q. seignu sensui et q. ter e aliqd.
aio

Arles. 1.
Defin. Signu
in coi.

De Interpretatione

159

nam qd uterq; respectu in deside gmitz, tñ qd in ordine ad potentiam mutat; eadē species signi, nā si signū a potentia p̄cipit; ē instrumentale, si n̄ p̄cipit; ē formale tñ. Itō deniq; qd signū frustra eet nisi hret respectū ad potentia, in hanc n̄ finē s̄t signa, ut alicui representent. unde aliq; n̄ male dicit signū si nulla potentia expressa eet, fore representativū tñ n̄ significativū; & representativū ēe illud s̄t respectū ad rē representatū; & significativū ēe, includentes utriq; respectū.

Quartitur 2.º. Cū signū sit vox generata & mali dicant rē
 Quāq; qd formali a ista significatione, qd nā sit formale significativū signi seu qd sit illud & qd res formalit; significat; signū, et quo distinetur ab alia re qd signū n̄ ē. Sūt dua sententia 1.º. Conim. q. 1. at. 1. ex Alensi et Ledesma, qd dicunt qd signū ē id illud in se habetū in sua rē formali, qd ē ei rē, qd movēdi potentia in se habetū rei significat; et nequaquā & relatiōe significatū, Quis itē ista rē, qd signū formalit; significat; signū potest fundare aliquā relatiōe, aut hāc relatiōe amplexū aliunde quērit. 2.º. sententia a Vasquez tom. 2. in 3.º. p̄te q. 60. de. 120. cap. 4. nō. 43 ex sco. et Soto, et dicit ēe gloriōsus recentiorū Theologorū, qd si signū ēe in se habetū (Cū de aliis signis con-
 sendū) formalit; sit tñ ens rōis, seu relatiō rōis ad instrumentū, ante et rē significatū, qd quōstā qd dicebant, ēe extrinsecā denotatiōe ab instrumentū, ita ut formalit; signū ēe nil aliud sit qd deputatū ēe ut representet.

Nihil glaud media quādā via incedere, eo qd signa
 significatiua sint, alia tñ ex hāc rē, ut hederā ante
 hōgē

quid sit hē sig. 2
 nū ēe in se habetū

Re. ad 2

Liber I

hospitiū signans uinum uanale, alia ex raa sua ut fu-
 mus signū ignis, quē nemo instituit ut est signū ignis
 sed hūc hoc a raa sua. Quoad priora signa, aggrobo se,
 Jātia Vass. de ente rois, uel eorū dicitur cē extrinseca
 denoiaco, de quo hūc n̄ Litigo. Pō ē, q̄a re uera nihil
 reale ē in hedera, ut ait signatū uini uanalis; q. foale
 signatū signi uel ē ens rois Im, uel extrinseca denoiatio a
 uolente et institute, q̄ uolente et institutio cecidit sup ha-
 derā et n̄ sup rosā, ut hedera pōit dici signū uini, rosa n̄
 pōit. Quoad posteriora, aggrobo sūtia Conin. ut q̄ illa res
 sint signū Im q̄ sua agdne q̄ ex se ipsis hūc, ut ducat
 in cognico alterius q̄ nil aliud sugadditū, sic fung. q̄
 nil sugadditū ē signū ignis suamet entitudo et agdne
 nae suae, q̄ et ducere in cognico alterius. Foale igitz sig-
 nū cē nil aliud ē, q̄ agdne cē ducere in cognico alterius.
 Dicas q̄qd ē signū ex se, et n̄ ex institutis uolte, illud
 eo igo hūc relaco aliq̄ erga rē signatū uel effy uel cē
 uel alteris degedētia, q. foale signatū signi et in sig-
 nis naturalibus ē relatio. Redat q̄ in illis relaco. signo
 adiectis n̄ ḡstat rō foalis signi, q̄ colligo ex S. Tho. q. 9.
 de ueritate rō. 4. ad s. ubi ait, Est rō signi ē, q̄ sit ef-
 factus uel causa, et Im hoc inuoluit q̄ nos ducit in alteris
 cognico.

Quid sit factū cē
signū. Rē

Obie.

Rē

Quaerit 3.
 Vtrū aliqd signū
 sit institutū
 Rē negativa

Quaeritur. 3. Vtrū aliqd pōit se ipsis signare? Redat ne,
 galtine ex S. August. in Eū. de Digo, et Bonēna. 12. Dicit.
 q. 9. ap. Conin. hūc art. 2. rō ē, Im q̄ signū ē medius in
 rem

De Interpretatione

non signata et potest cognoscere, quia ab utroque differre de
bet, et creditur max de signis instrumentalibus, quod ut docet Fons, quibus
cognoscenda sunt. Ita quod signum signa sunt secundum reale in signato,
aliquo modo quod est simile, oportet quod sit distinctio realis iuxta
Ih. in 1. dist. 7. q. 2. in 2. ad 2. quod scilicet Boeth. simile est verum.

Simile dicitur.

differentia eadem qualitas, et creditur max de signis formalibus. Quod
similes verum. Primum in fieri posse ut aliqui sint aliquid sui
ignis signum in signis ex instituto, ita volentibus. in instituto. Et
sic hac vox nomine, in bono signat alia nona, sed signum quod
sic ganis ante tabernam collocatus significat signum venale
et. Quomodo de reb. venalibus ante tabernam et coram diu gunt
quod non igitur res signat significat, sed quod hoc ubi, et res venalis
ante tabernam sit, signat volentem venditoris volentis vendere,
in qua extrinsece merces dnt venales.

Quatuor. 1. duplex sit signum. Quia glutina adfertur
signi divisiones. 1. a signorum alia sunt rememorativa, alia demonstrativa,
aliam, alia prognostica. Rememorativa representat rem perita, ut
iris, scilicet dei ne iterum delectet catadismo mundum. Demonstrati
ua representat rem exente ut fumo ignem. Prognostica indicat
futuram ut

Quatuor
duplex sit
divisio .i.
Rememora
tiva signum
demonstrati
vum signum
prognosticum
signum

Verbo mutans calum cras indicat esse serenam.

2. Divisio signa alia sunt propria alia impropria. Propria sunt
quod seu a natura seu ab instituyente alio ad hoc signum instituta
sunt ut signa, ut voces ex instituto signantes, species visibiles
etc. Impropria sunt, quod per nos ducunt ob nexa in quibus
aliquis signati, ad hoc in natura a natura nec a quocumque alio sunt
signatio destinata, ut est respectu sua cause, et ea respectu
effectus.

2. divisio
signum
signum
signum

3. Divisio

3. Divisio
Signa naturale

3. Divisio. Alia signa sūt naturalia alia ex instituto. Signa naturalia sūt q̄ ag. des. idel. significat, seu q̄d̄ q̄ suapte sua vim habent significationi aliquid, ut fumus ignē, imaginatio montis montē, et hęc res addit̄ suapte sua, q̄ fieri sūt ut ex uoluntate hōm̄ aliqua res ag. oēs mortales et oib. sūt. Idel. sūt. q̄ in eo igitur n̄ esset signum naturale, eo q̄ ex sua natura n̄ sūt. Signa ex instituto sūt q̄ et appelland̄ signa dōra, uel signa ad glaciū uel artificialia q̄ ex hōm̄ uoluntate sūt, ut uox garris gōrē, et hęc om̄ nū uenale. Hęc hanc divisionē s. August. lib. 2. de doct. Chri. sti. c. 2. et est illū oēs interq̄. Arist. et Thlogi.

Signa ex
instituto

4. Divisio

Signa formale

4. Divisio. Alia signa sūt formalia alia instrumentalia. Formalia sūt imagines uelinales uel actuales, q̄ id ducūt in cognoscēd̄ rei cui sūt imagines, in q̄d̄ hęc sūt in et n̄ nris cognosci debet, ut species montis in aīo signata, itē species pictura in oculo hōm̄, itē q̄d̄ montis seu illud et. q̄ hęc n̄ oīa cognoscimus aliquid aliud, igitur in, dū aliud cognoscimus, n̄ nris simul et eadē oīa cognoscimus, est q̄d̄ res alia cognoscere cognoscimus.

Signa
instrumentale

Instrumentalia signa sūt, q̄ n̄ nisi cognita efficiūt alteri rei cognoscēd̄, ut uestigia cerui, fumus ignis. Aduertit Ferratensis lib. 2. i gentiles c. 73 n̄ ēd̄ necesse ut eadē q̄d̄ hęc cognoscēd̄ signū et significatū, sed sūt diuersa potentia cognoscēd̄, dūmodo ab eadē aīa, sicut si fumus odoratu in q̄d̄ q̄d̄ son ignē uero illud, suffus significatio est. Sed sciētū q̄ q̄ si ita stringerēt suffus significatio est, de hęc facto nūquā ita contingit ordinariā, q̄ sōm̄ aīa, q̄ sūt q̄d̄ q̄d̄, aut in hęc et q̄d̄ hęc et signū instrumentale saltē apprehensū q̄d̄. Porro hęc signorū divisio n̄ hęc recepta ē ag. uoluntate

De Interpretatione

res q̄ prior, eo q̄ formalia signa vice agnoverint, colligit, t̄, ex
fide h̄c c. 1. ubi questus excellat signa, utiq; n̄ alia q̄ formalia
q̄ d̄n̄ q̄ questus lingua & signa aliud cognoscant, ipsos interm̄ quibz
sunt, & cognoscant. At hanc divisionē S. Tho. Al. d̄ca. Et q̄st̄ hos alii
Dnt̄ itea signa formalia q̄ formalia informant̄ d̄n̄ assumunt̄ ad cognoscēte

S. Divisio. Signorum alia et gratia alia speculativa ubi S. Tho.
in 3. q. 80. Gratia est, q̄ se n̄ tm̄ signant, sed et faciunt. Specula
tiva sunt, q̄ se tm̄ signant. Sic inter speculativa canarēt̄ et q̄
canarēt̄, et signa hōm̄ ex instituto, q̄ nullo modo et effina, q̄
n̄ ex se p̄t̄ efficere, et quo agerēt̄ n̄ amittit̄ cor̄ n̄ q̄ sub
se q̄ ipsa figurat, schedulas, gesturas certis, verbis, et
ritus ac gesturamenta q̄d̄ posse mira efficere, ut curare,
averticare, conciliare fortunā aut securitas, res d̄n̄m̄,
fate etc. Inter gratia t̄n̄ a multis Theologis cōsent̄ sa,
moneta, q̄ gratia n̄ tm̄ signant in aīa, sed et instrumenta
efficiūt.

Contra divisionē 3. Obiecti 1. dicitur q̄ naturalia signa et
deus instituit ut naturalia signarent, q̄ deus auctor aīa
reū et illi est et oīa, q̄ naturalia quoq; signa, et signa
ex instituto, q̄ oīa oīno signa et signa ex instituto. Si
dicit, signa tm̄ ex instituto hōm̄ illi, n̄ ex instituto dei
n̄ satisfaciet, q̄ deus d̄n̄ et omnia instituit, q̄ secundū
fio et signa ex instituto, quide n̄ ē negada deo potestas
faciendi signa ex instituto, et q̄d̄d̄ ipse facit ut sūt sig
nū, illud ē signū ex instituto. 2. Voluntas hōm̄ nihil
educit in re, ergo n̄ et ex re signū fieri, q̄ ex se sig
nū n̄ ē, aut sequet̄ q̄ una eadēq; res in se invariata
sit

Divisio. S.
Signa d̄n̄
Fieri
Signa specul
ativa

Obiecti.

Obiecti.

Opus.

sit signū et 2 signū. 3° eadē res et 2 signū naturale et ex
 instituto, q. hęc divisio fit ē in membris opposita. *Plah.*
 Ans ex glo. Iridis, q. 2 signū naturale futura mox gluuas
 cū appareret et signū ex instituto frederis, q. regnabit deus
 de n. anglic. delendo grece humano q. aquas gluuas.

Re ad 1°
 Quod dicitur, q. q.
 Quod dicitur, q. q.

Redet ad 1°. Distinguendo Ans. Deus instituit signa na-
 turalia ut appareret quoad eāsal nego, quoad existentia con-
 cedo, id ē, facit ut existeret, q. ipse ē ea utilis sine q.
 nihil gducit, sicut efficit ut eēt existentia signa: n. a
 facit ea libere quoad eāsal, n. fung. V. G., n. poterat alit
 in sua eāsa se hte q. iam se hnt, unde videtur q. q. inq. oīte
 nigelire uellet ne fumus appareret ignē, n. ante goet parte hu
 eāsa fumi, q. deus n. q. libere emendare. Ad instaurā
 videt, deū libere quoz posse ordinare ut aliq. res sint sig-
 na, sicut ordinavit iridē et sermōta, quare signa ex instituto
 dnt ea q. ex sua nat. seu eāsa n. apparēt, sed im. ex libere no.
 libertate uiuo dei siue hōul, siue angelorū. h. honorū h. h.
 malorū. Ex quo n. seqt. q. libet signū q. a deo gducit, ē
 signū ex instituto q. n. ē itē gducere signū et instituire
 signū, multa sigdē signa nos, V. G., gducing dū gducing
 uoces, nequa q. in ea instituing, sed iam olim instituta usut
 gang. Ad 2°. Redet q. uolūtas hōul uel aliorū, q. signa n.
 stituit, gducat eis uois uel honorū extrinsecam, q. debet
 is, q. q. illud signū uult aliq. cognoscere oīno q. uis sci-
 re uel meminisse actualit uel actualit, aliq. uel q.
 Augu. lib. de sermo ca. 1. Nihil signū ex instituto
 gderit, dū ait, Quā mīhi signū dat, si nesciētē ne iung
 nit

Re
 ad 2°

De Interpretatione

ut, cui rei sit signum, docere me nihil est, et hoc satis est
 ut moralis marcat significatio in signo seu deglutitio hanc, et q
 can distinguat ab alia re q signum n e. ex hoc colligitur Conim.
 ut, ad interpretand. Quidam dicit signa naturalia et ex instituto, ut quod
 signum ex instituto in se nihil, in cognoscente u reprat memoriam
 significatiois et rei gratae, signum u naturale in cognoscente nihil
 suggerat, in se u habet naturalis significationem et sufficit ad extrahenda
 potentia in signum. Ad 3. r. Rotes cu distinctione. Eade res
 est et signum naturale et ex instituto respectu eisdem signi nego,
 respectu diversorum signatorum quod, sic Iris respectu glumia
 et signum naturale, qz Iris oritur ex nube torrida, qz pulso gossu
 et uel gaule ante gluit: respectu federis e signum ex instituto

R. ad 3.

Contra. q. 1. divisionem obicit, 1. dicit, qdam signa, qz et
 simul formalia et instrumentalia, qz n et membra opposita
 qz dicitur, nam questus u. astrologi, qz quem cognoscit
 cursum celi, e astrologo signum formale secundu dicta,
 Item questus reuelatus alicui studioso, e studioso signum
 instrumentale cognoscendi cursum celi, qz questu astrologi
 cognoscit, et qz illu oia ea q astrologi illo questu cognoscit.
 Item species in speculo relucens e signum formale, qz e
 cuncto esse cu ea, qz e in oculo; et e signum instrumentale
 qz e ad cognoscenda cognoscit obtin, qz specula in speculum
 mittit hanc s. Thoma et Sco. apud Conim. art. 3.

Obiectio. 1.

Obicitur. 2. Resulta et signa q nec formalia et nec instrumentalia
 naturalia, qz hanc divisio n e adequata, qz dicitur, qz dicitur, qz dicitur
 signum dei, qz cognoscendo suam esset cognoscit deum n formal
 qz ang.

Obiectio. 2.

Instantia. 1.

2. quia angelus suam essentiam cognoscit, instans aliis aliisque diversis
 cognitione angelus cognosceret suam essentiam et deum, sed non di-
 versam cognoscit. Teste s. Th. par. 1. q. 96. art. 3. aliis angelis
 et discursibus. Item 2. Essentia divina beatis cognoscitur
 creaturas est signum creaturatum, et non formale, quia deus cognoscitur
 ducit in cognitionem creaturatum, non instans, quia non dicitur
 3. sua visione cognoscitur deus, et creatura. Item 3. Phantasma
 ignis aut cuiusque alterius rei, et quod illud cognoscit ignis,
 est signum instans, et non formale, quia non est in intellectu, non instans
 4. quia non est in intellectu et cognoscitur. Item 4. Omnis cognitio est signum
 non formale, quia hoc debet a cognitione distingui, non instans
 quia ipsa cognitio non cognoscitur.

Obicitur 3. Species quarum alia dicitur migrare, alia expressa
 non est signum formale, quod tamen sola quae expressis afferuntur signum
 non formaliter, quod sic patet; si species migrata est signum.
 species migrata est magis obiecti virtualis vel actualis si-
 ne qua cognoscere non potest potentia obiecti, de qua fuit in
 libro de anima, hunc informando potentiam efficeret obiectum esse
 species migrata, si intellectus, aut alia cognitio non eliciatur, nihil
 fit anima sensus. Item si species expressa est signum formale, esse
 eius expressa est ipsa actualis cognitio obiecti, quod quod datur hunc
 censetur obiectum actualiter sensus esse in anima, vel potentia
 in actuali imagine, et igitur obiectum secundum se longe distat
 et si quidem haec cognitio obiecti est intellectus hunc, de verborum
 mentis (de quo in libro de anima fuit) tunc non deberet
 cognoscere, sed eadem actione, quod educitur cognoscitur, quod non est
 signum

Species migrata, sed haec
 non facit, quod quod
 unis adhibet mul-
 tae

De Interpretatione

167

signa formale, sed signa instrumentale, q. nulla dno dats
signa formale.

Read. 1.

Redat ad 1. Distinguendo ans et et formalia et instrumentalia
respectu eisdem cognoscentis, aut cognitionis, nego respectu di-
versorum cognoscentium aut cognitionum quoad. Et hoc n. in
quodlibet quo minus sunt membra divisionis huius opposita for-
malia, q. satis e. q. materialia sunt idem signum, et sic patet rō
ad primū ex tō de astrologo. Ad species in speculo dicitur ex
iam colore intra eas n. videri in speculo ut q., sed q. eas
ut quo tem ipsam, q. eas in speculo inmittit, cerni de quo
in libris de dia. per. a. in aliis casib. aliquid species
cerni possit ut quo, e. altioris discussionis, ubi videri,
hū an species aliq. gōt se intra latitud. obti. u. 9.

Ad 2. Re. respecto ans. Ad eiq. gōt q. gōt multis
instantibus sic videt. Ad tal. q. d. q. angeli deū cognoscentis
ēssā sit igitur angelo signū instrumentale, sed n. p. ea cognitio
angelī, q. deū ex se ipso cognoscit, e. discursiva, q. una et eadē
numero cognitione angelus cognoscit se et deū; se q. d. hinc
effectū dei, et deū tanquā ad huius est. Porro ad eū cogni-
tionē, q. sit q. signū instrumentale, n. e. necesse ut semper requiratur
duo cognoscentes distincte, una signū altera significati, sed satis
e. una nō cognitio cadens sub signū et significatū: q. ad
signū instrumentale tm requiritur ut cognoscat, et cognitū ducat
in cognitōem significati, siue p. ea hoc signū eadē cognitōe
cognoscat q. significatū, siue diversa, ut et docet Conim.

Read. 2.
ad 1. Instrumental

q. 2. ar. 3. sec. 3. Ad 2. Redat Deū beatīs cognoscentib. in deū. Ad. 2.
creaturas

Liber I

- creaturas esse signum instrumentale, esto in diversa cognitione cognoscatur iuxta dicta ad prioram instantial. Ad 3.^{am} Resol. Praeterea
 Resol. 3. haecmata esse signa formalia, quae illud elicit suas cognosciones, ad
 signum a. formale non utroque requiritur ut inherat ei potentiae
 quae illud usurgetur et signo, sed satis est ut sit imago obiecti inserti,
 eius potentiae alicuius finis et assistential ad elicendam obiecti cognoscen-
 tionem, id est, extrinsecum, et eadem potentiae non inherat intrinsecum
 ad informandum. Sed de hoc in libris de anima. Ad 4.^{am} instantial finem
 Resol. 4. quod cognitio actualis sit signum formale, quod usurgetur anima ad cognoscendum
 obiecti, et negatur quod esse signum debeat distinguere ab ipsa cognitione.
 Resol. 3. Ad 3.^{am} Resol. et quod ad id quod species imago adfertur, negatur
 quod haec species obiectum non faciat sensum. Nam non debet quis signum
 in possibili modo facere obiectum sensum, sed satis est quod quilibet
 signum aliquo modo id quod est, et sic species imago facit obiectum
 sensum tanquam imago virtualis eiusdem, quae propria possit cognoscere
 obiecti elicere, illudque in se exprimere nona quod est essentia et
 imagine actuali, ut fuso de specie imago docet Corin. loci.
 Resol. 1. Ad id u. quod species expressa adfertur, finem est omnino
 esse signum formale, iuxta dicta, et negatur in Thomistas ex
 cogitare sententia quod eadem cognitio, quae adfertur, species expressa
 cognoscatur.
 Quae sit actu significare. Resol. nil aliud est
 Quae sit actu significare. Resol. nil aliud est
 Resol. quod actualiter concurrere representando obiectum ad actualem cog-
 nitionem potentiae idem obiectum cognoscens. Hunc actualem gen-
 sum non semper utroque exercet signum, quoniam nec ipsa potentia
 et semper

De Interpretatione

169

Et sensus nō fit actu cognoscens, unde ad esset signi sufficit
 esse gerere ad cognoscere exegedit, nō a actu gerere. Sic in
 vis q̄ actus oculis dormiunt, species rerū obiectarū, quas gaudet
 hō in oculo agere hnt sicut actuali visione, et essat signum,
 hō ad nullū actu cognoscendi actualiter gerant, eo q̄ gētia
 cognoscens seu sensus videndi in dormiente sit ligatus, q̄ gētia
 et signū actuali assumere et usurgare, in q̄ actuali usurgāte actu
 signū significat, et sic cōter dicitur ex flecti in a. q. 5. nōmbr. 1.
 ad 2. et S. Bonaventura ibi. q. 2. Obiectis. In deficiō signi collo,
 catz actualis representatio, q̄ ē de eā signi. Redet negando
 ans, si sensu uerborū aspiciunt in deficiō et nō gētia igitur uer,
 ba, si gētia in deficiō tū actualis representatio illigz, q̄ nō ē
 cognitiō nisi uocab. igitur actu significanti. Porro ē gētia
 dialecticorū gētia, res, q̄ ad aliquē actu ordinatē et, defi,
 niti q̄ agere ad eū igitur actu.

Obie.
Re.

Quaritur 6. An et quomodo distinguat̄ cognitio q̄ signū
 a cognitiōe q̄ discursū? Ratio dubitandi ē, nā distinguī debz,
 re gētia inde, q̄ sage debz cognitio q̄ signū, in q̄ uel cū q̄
 nullo modo ē cognitio q̄ discursū, ut in brutis ē cognitio
 q̄ signū, q̄ q̄ species in oculo hnt aliq̄ uident etc. aut
 q̄ canis ad signū baculi fugit etc. nō tū ē discursus, q̄ tū
 nō ē discursus, aliq̄ hnt aliq̄ gētia q̄ hōi ē
 peculiaris, q̄ fieri nō ē. Itē angeli cognoscunt q̄ signū nō
 tū discursū, nā et igitur hnt species gētia q̄ quas faciūt
 cognitiōes. Item aliis ut sim sequeret̄, q̄ oīs cognitio sensum
 est

Quaritur 6.

Liber I

est discursus, quia oratio fit per signum, ut per species intellectuales et ex
 ipso, quod non est dicendum. Ex altera vero parte non distingui debere cog-
 nitionem per signum a cognitione per discursum patet inde, quia in signis
 instrumentalibus. ratio videtur esse discursus, ut cum quis videt hedera
 hinc sic discursit, hinc pendet hedera, quod hinc est nomen verale
 Item discursus est idem quod oratio, et oratio est oratio in qua aliquid
 ex aliquo colligitur ut in Fons. 6. Institut. cap. 1., ut in cognitione per
 signum aliquid ex aliquo colligitur, ex signo usque significatum, quod haec
 cognitio est discursus.

Re ad 1.
 parte

Hoc quod dicitur fit duas partes. Ad 1. est quod dicitur orationem fieri
 videtur, cum cognitionem per signum formaliter loquendo distingui a
 cognitione per discursum, ut patet arguere prioris generis in hoc du-
 bitandi allata. Idem ad arguere ex altera parte allata videtur

Re ad 1.

ad 1. quod dicitur, posse quod idem, quod signum instrumentale est, assumi aliquo ex
 strui autem, ita ut res significata inferatur in oratione, et in hoc ad

Re ad 2.

rationem signi, ut signum est, ut videtur esse, ut paulo post patebit. Ad 2.
 videtur distinguendo maiorem, in qua generis definitio discursus seu oratio
 quod dicitur, nam quod dicitur quod oratio sit oratio in qua aliquid ex aliquo
 colligitur, idem, ex quo aliquid colligitur, esse iudicium, seu orationem
 seu secretam mentis operatio, et non in apprehensione simpliciter
 est prima mentis operatio; seu inphantasia, aut sensus cog-
 nitionem in nullo modo est mentis operatio; nam ex his si quod colligat
 aut cognoscatur, non fit discursus, bene autem fit cognitio
 per signum instrumentale usque, quod cognitum ducit in alterius cog-
 nitionem ad quod satis est signum apprehendere, eorum apprehenso aliud
 apprehendere vel iudicare, ut vix hedera iudicare hic nomen
 verale esse. In signo formali magis apparet, quod nullus sit dis-
 cursus

De Interpretatione.

curusq; eo qd signu illud nequaquam cognosci, sed in hri debeat
 as a. discursus fit ex qdta cognioe qdta ac rda cogationis
 nactis, qd in qdto nulla. E, et sic patet quos rnsio ad rda qd
 qdta, vs quomodo distinguat cognitio q signu a cognioe q dis
 cursu, de quo adhuc amplius in libris prioru, cognita n. esa
 discursus, facile erit ab ea amouere qdta cognioe, q discursus rda.

Re. ad 2. ad
 qd.

Queritur 7. An oē sūe in nāa seu esa sit signu sui similis
 ut oīū oīū? Item an imagines artificiales uel alie significet
 nāa, an ex nstitudo, sūū qdta qon. Item quomodo distinguat
 signa ex qdta a signis ex ingentione, qdta hōc Fons. dicit
 Inquit lib. i. Inquit. Ad 2. Relech, negatiue ex S. Augusti. in ege m
 effado de Genesi ad litterā cap. 10, et lib. 03. qdta q. 74 ubi
 docet unū oīū n. ēē alteris oīū imagine, ac qdta nec sig
 nū, qd si ēēt signū, qd hoc ēēt signū qd sit mago, atq; mago n.
 ē, q. etc. Itē sū simile ēē signū sui similis, si ad hoc nsti,
 hūc ēēt ut id representaret seu significaret, siue a nāa siue
 ab hōib, subdit n. S. Augustini qd n. fit (a nāa uel alio)
 inditū representandi aliud, unde colliges si fieret inditū
 representandi aliud, hoc ē si nstitueret ad significatū, oīū
 fore signū, sicut res uenalis foris gerdans, ē signū rerū simi
 lū in nāa inditū latentia et idē uenaliū, et sicut multe
 herbe sū signū et mago eis membri, qd male affectū sanare
 solent. Ad 2. Relech, Si imagines ad representatū facta (q d
 qdta qon similes sū in qualitatib. qdta ad n. in igit sūbsta)
 ad unū representat, ēē signū nāle, sic mago cesaris ad unū
 eū representans et in foro gōta, etiamsi sit signū ex nstitudo
 qd ca

Queritur 7.
 An oē sūe sit
 sui sūe, ut aut
 oīū.

Re. ad 1.

Re. ad 2.

Liber I

Appl. 3.

q̄ ea uob̄ sit in p̄tate caesari, nihilominus tñ ē signū m̄ale,
 sc̄lter tace loquendo, iugis caesaris, q̄ ut sic ag. oēs q̄ crea-
 rem nouerūt idem significat, ut Festus lib. 1. ar. 2. p̄d. 3.
 Redd̄z ex Tol. hic q. 1. Signa ex consuetudine eē, q̄ nemo hōrum
 libere instituit, nec tñ n̄alia st, et nihilominus ducunt in cog-
 nitionē altaris, eō q̄ ita cōis nos sit, q̄ loco institutoris f̄t̄z, unde
 et ad signa ex instituto reuocant̄. Sic magis apposite et extense
 suę mensur. sūt signa grantis, uel canie uel hōie decima, aut
 sextae, q̄ se hoc f̄s solent aggoni, n̄ tñ ad illud significandū
 hoc iōsū institutū ē.

Quaestio. II.

De Significatione uocum, scripturae,
 et conceptionum.

Cogita doctrina de signis in cōi, tūc̄ ut iam explicans qd
 et quomodo significant uoces, scripturae et q̄est̄z, nā q̄ hoc
 iōsū tradita ē doctrina de signis in cōi. Itaq̄

Quaest. 1.

581.

Queritur 1. Quid et quomodo significant uoces humanae.
 anteq̄ fideat̄ notādū 1. Voces humanas duob̄ spectari posse
 1. quatenus quise uoces st̄ in genere, et sic queriūt cū uoce
 t̄ntorū, q̄qd̄ ergo quod significat̄ dici poterit de uoce t̄z
 totū, dici quaq̄ poterit de uocibus hōiū, q̄ in genere quom̄
 sunt cū uocibus t̄ntorū. 2. quatenus tales uoces st̄ ex re,
 lūtaba hōiū ita articulata et q̄busdā rebus ingērite.

582.

Notandū 2. q̄ in hōe duob̄ generis aēstias orationes re-
 ferri solent, q̄ uocib. significari possunt. 1. Affectiones seu passio-
 nes aī, ut dolorē, cupiditā, appetitū, iracundiā, debilitatē, uir-
 gōtē etc. q̄ in t̄ntis quaq̄ eē possunt. 2. q̄est̄z illiq̄, q̄ n̄ st̄
 in t̄ntis sed in hōe t̄m. Et t̄nsione ad q̄st̄z, sit

Conclio

De Interpretatione

Conclio .1. Voces humana in genere spectate gerunt
 ee signa naturalia significantia in ipsis glatorē, in affectiones
 et passionis internas, q̄ hōi in actibus eōs et, aut in ipsis hōe
 peculiare. Et cōis, Essetim ag. Tolē. hic q. 1. fūdamēt. 2.
 et cadet ex notatis supra. Plats 1^a. gars, q̄ voces, ut sic sges,
 hōe, a nullo libero instrumente instituta s̄ ut significant, et in
 significant, ut cadet ex gentia, g. nūat significant, Plats 2^a. gars
 cōis est significant sua causa, uocis s̄ est sui glatoris, g. s̄fant
 sū glatorē. Item gemitu, clamor etc. s̄fant affectiones et passio,
 nes aīe, sed gemitu clamor etc. s̄ uocis, g. significant affectiones
 et passionis aīe, adde et uoces articulatas et libere factas ac
 resurgat ab hōib. ee signa naturalia quatenus sū glatorē seu
 causa s̄fant, sic ex qualitate uocis loquētū et eōū ualētudo
 longētes, exilitas organotū, uel finitudo pectoris etc. intelligi.
 Dues in comedijs actores sege gemit, ridet, rugit etc. nihil in,
 in s̄ eōū affectionū subat q̄ hōū uocū solent ee significata
 naturalia, g. n̄ s̄ signa naturalia. Ne negando ḡs̄nt, l3 n. gemitus
 in theatro simulata exhibitū etc. s̄ significet dolore uerū actoris,
 s̄fant in dolore simulatū, aut dolore in cōi, aut dolore eig hōis
 quem actor imitat, q̄ satis ē ut sit signū nāale, sicut satis ē
 ad hōe ut sit aliqd signū ex instituto, l3 res quam significat
 s̄ sit ḡs̄nt aut in rerum nāa.

Con. 1.
 Voces in genere
 s̄ signa naturalia
 Plats, Con.
 1.
 2.

obsc.
 R.

Conclio .2. Voces hōū articulate et artificiales significant
 in res, sed et ḡs̄nt res, ita Rub. q. 1. nō. 25. Fons. lib. 1. d. 1.
 sit. ca. 10. Conion. q. 3. ar. 2. Molina. 1. q. 1. ar. 1. d. 2. Soar. in
 1. q. 1. lib. 1. cap. 31. l. 2. S. Tho. 1. q. 13. ar. 1. et alii q̄ duas al
 ias sūtas e diametro oppositas, quarū prima ait, g. uoces in res
 significanti n̄ ḡs̄nt, q̄ qua citat a Conionb. Scotū in 1. Berthor.

Con. 2.

Liber I

Phob. Com.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

cog. i. q. i. sed nil ibi inuenio, in q. 2. & ex ipse q. nra sctia. 2. q.
 ait, q. uoces fm qceqz significati secunda Boethiu q. illud prim
 docuit. Veru nra gelusio, qbz quoad utramq. pte, i. q. uoces sig,
 nificent res ipsis hie q. q. uoces diuinit in cogitione reru,
 q. deus ipse inuenit rebz qbusda noia, ut Abrahamo, et ipse Adam
 Ganer. 2. inuenit noia dialib. q. deus in qceqz eig adduxit de
 2. q. uoces significat qceqz aii, gabet n fm ex coi sensu hoilul
 sed siglt ex multis s. Patti. ut s. August. s. Basilio, s. Grego,
 rio Niseno, s. Damasco., s. Ambros. hu aiut tacitas mentis es,
 gitades oris sermone designari, uocem ee qceqz in deturcatione,
 q. corde nouimz uerbo, q. ferri etc. Item ex Arle hic, ubi aperte
 ait, uoces ee notas gationu, q. gationes illgens siglt foales
 qceqz animi ex coi interrecha mente. Phob. tae, audita uoce
 illgong hoilul de rebz iudicia & apprehensiones, g. q. uoces qfardz
 eadem iudicia & apprehensiones. Item id ee qfard uox ad q. qfardu
 inqofita e, sed e inqofita ad qfardos qceqz, g. qceqz quoz
 significabit, q. n. inqedit quo inqz unu signu goit significare
 plures res ex hoilul libera inqofoe qfardion sibi subordinatas
 unu, q. nomen rem et qceqz rei. S. inot qbz ex Platone in
 d. ratillo et Arle in golicicis gation, ubi habemz sermone huma
 ne institutu ee ad gmarciu hoilul et societate, q. g. gigne finit
 q. externu sermone, quo alter alteri animi sui sensa agit
 6. Item q. bestis e uox inarticulata et naalis respectu affectionu
 naaliu, hoc hoil e uox articulata, & artificialis respectu qceqz
 animi, sed uox bestiatu est signu affectionu, g. et uox humana est
 signum qceqz. Item si uox n significat qceqz animi, tunc
 nullum datz mendaciu. & derin mentiri ex etymologia e idem
 q. contra mentem ire, et contra mentem ire nil aliud e qua
 ut gna.

De Interpretatione

170

id, pronuntiare q mente n tenes, et signa aliq, pmore eig rei
 q n alio n ita sentit, sicut seris, pronuntiatz, non tñ uerba et
 mens qsentire debeant. Idgit si uox n significat aut significare
 debet qceptu, nulla quoq disonantia uocē et qcepta erit, et ser
 qsent nullum mendacium. Deniq ag. q ados n mēa de uerb. signif.
 magna ratio est, ut ex uerbis qstis mens et qceptus loquentis eruat
 quam res igit, et saepe uerba tm ex mente loquentis illigada st, non
 ex significatōe quā exercerent erga res, unde saepe testamēta serigū
 interpretari debent, n qrendo significatōel uerborū erga res q clara st
 sed significatōel mentis testatoris, q saepe longe alia ē quā apparet.

Conclio. 3. Vox significat qceptū et rē immediate ita Rub. Co.
 in d. Corinib. q. 3. ar. 2. Soly lib. 1. Stimulac. cap. 2. argto. 1. Et dicit
 id immediate uox significat, ad q immediate referendū ē inposita, sed
 ad utriq immediate referendū ē inposita, q. 1. Maior ē uerba. Prior
 est ab a posteriori q audita uoce loquentis, aque q aliquis ferri
 cogitōe sua n rem significat, ac cogitōel seu qceptū loquentis,
 q utriq ex aqno significat, et qte dual. distinctis significatōib.
 q n fieret, nisi uox inposita ēet utriq inunctiute. Nam si ita
 ēet inposita, ut ex grūs audita n qceptū loquentis, et haec me
 diante n rem ferremus q unā significatōel, utiq n ēet liberū
 utiq n rem ferri omisso qceptū finali loquentis, q tñ liberū
 nobis esse gabat quotidiana experientia, et recte docet Fons.
 1. Inuit. c. 10. q l. 3. ubi dicit q uoces significant res suas
 mediate seu remote, qceptū a. de reb. habitos. immediate iac
 qceptū tñ aduerbia mediate et immediate qualo est quam
 uox n conctiōe nra. Nam ag. igit illud signū immediate
 aliq significat si illud aliq sit signū alteriq rei q igit
 quoq

Co. 3.
 Rub. Co.

Libet I

quoque significat, quod dicitur priore signo mediante significari in ideo
 per tale signo significat, quod est significat et aliud signum existit rei, et
 tenet ipsam. Quod nos in negatione in opposito fieri, dicitur et mem-
 oratio de nomine, quod sit mediante et immediate significari, et quibus
 dicitur, facile auctores si cuiusque explicatio hanc terminant in re
 certe veniunt. Rub. ca. ci. ait quod voces significari questus
 ut quo, res a. ut quod, id est questus sit tale quod quo aliquid
 significat, res a. in sit tale quod, quo ordinario aliquid significat,
 sed id ipsum quod significat, sit quod questus sit quod voces. Licet ergo
 iuxta dicta in genere nostra immediate quod voces significat, res et
 questus rei, sit ex mente Rubii ad distinctionem, utriusque sig-
 nificati dicitur sit, quod quod voces questus significat ut quo, res a.
 ut quod. Atque hoc mediante et immediate sic explicat, ut di-
 cant, illud immediate quod voce significare, cui tempore signi magis
 grata est vox, illud a. mediante, cui tempore gestus, et sit signat ad
 questui vel rei signi sunt inposita nomina. Quia licet dicitur, licet
 quod ordine executionis, signi rebus sunt inposita nomina, ordine a. in
 intentionis, signi gestibus. hoc est, hinc quod sermone inveniuntur in ede
 dant questus suos gaudere signo externo, hoc in quod magis videtur
 fieri posse, quod si res. quod quod questus representantur inponerentur voces
 quod quas significaret, et postea eadem voces questibus darentur, quod
 ita dicitur, ex S. August. et Platone dicitur Coniunctio. Ex qua hoc
 trina solui poterit id, quod ex Aristotele hoc est obicitur, quod non aliquid
 sionem, usque quod dicitur quod voces conceptus significari, et quod questus
 res, quod questus immediate, et res mediante quod voces significat

R. d. d.

De Interpretatione

Ad h. n. q. q. h. g. h. i. m. m. e. l. i. t. e. s. i. g. n. i. f. i. c. a. r. e. s. e. u. g. r. i. g. o. r. d. i. n. e. m. e. t. o. r. u. m.
 h. i. n. i. s. r. e. s. a. i. m. m. e. d. i. a. t. e. s. e. u. g. r. i. g. s. i. g. n. i. f. i. c. a. t. i. o. r. d. i. n. e. e. x. e. c. u. t. i. o. n. i. s.
 e. a. s. e. n. s. i. t. A. r. i. s. t. o. t. e. l. e. s. q. n. e. m. o. p. o. s. s. i. t. u. e. n. i. t. e. i. n. c. o. n. s. i. d. e. r. a. t. i. o. n. e. r. e. i. a. u. d. i. t. u.
 l. o. q. u. e. n. t. e. n. i. s. i. g. r. i. g. u. e. n. i. a. t. i. n. c. o. g. n. i. t. i. o. n. e. l. g. r. e. s. s. u. s. f. u. a. l. i. s. i. g. r. i. g. l. o. q. u. e. n. t. i. s.

Conclio .4. Voces humanae articulo et artificiales, quales, et signa ex instituto, seu ad glaciū tam rerū q̄ q̄estū, ita ex cōi sntia Tol. q. i. concl. 2. Aliq̄ putant Platonē dīcī seuisse. Sed duob. modis illi et explicari s̄t Plato dū aliq̄ ait, voces nātū significare i. q̄ tū illas ut uocē, qua uox ē in cōi, et sic nos igit̄ in gēlīe i. diximus ēē signū naturale actionū internatū etc., et sic quoq̄ Arles. 7. solūt. c. 2. ag. p̄llat uocē significatōē molesti et incūdi. 2. Quod in m̄so, s̄t i. e. uocis aliqualis s̄ltdo s̄ge gēlōz, ut in latina uoce d̄ngor respectu sui significati; ḡster q̄ s̄ltdoē uox magis uenit huic rei q̄ alteri. Hec s̄ltdo ē si aliis artificia hīs facit, ut dīamz, V. G. hunc equū gēlū ēē nāalel aquū et hūc hōēl q̄ ex ḡgōdō ualide dextre imitat, stultos ēē nāalel stultū. Sed hęc s̄ltdō uocum et in ḡuicis ē, et n̄ talis q̄ necessariō itē significatū ag. oēs r̄ḡsentet.

Con. 4.

Quæritur .2. Quid et quomodo significant scripturæ. Ad h. n. q. q. h. i. m. m. e. l. i. t. e. s. i. g. n. i. f. i. c. a. r. e. s. e. u. g. r. i. g. o. r. d. i. n. e. m. e. t. o. r. u. m. h. i. n. i. s. r. e. s. a. i. m. m. e. d. i. a. t. e. s. e. u. g. r. i. g. s. i. g. n. i. f. i. c. a. t. i. o. r. d. i. n. e. e. x. e. c. u. t. i. o. n. i. s. e. a. s. e. n. s. i. t. A. r. i. s. t. o. t. e. l. e. s. q. n. e. m. o. p. o. s. s. i. t. u. e. n. i. t. e. i. n. c. o. n. s. i. d. e. r. a. t. i. o. n. e. r. e. i. a. u. d. i. t. u. l. o. q. u. e. n. t. e. n. i. s. i. g. r. i. g. u. e. n. i. a. t. i. n. c. o. g. n. i. t. i. o. n. e. l. g. r. e. s. s. u. s. f. u. a. l. i. s. i. g. r. i. g. l. o. q. u. e. n. t. i. s.

Quæsi. 2.
 De Significac
 Scripturæ
 Pl.
 De his Scripturæ

cccto

certo ordine positas, ut integrè uocabula faciant. Dicitur
certo ordine positas etc. ut q̄ solas litteras scribit sine or-
dine uel alphabetu. Im̄, n̄dū censet, scribere, aut facere
scripturam, sed Im̄ litteras; ratio ē, q̄ scriptura ē signum
uocū, nuda littere sine ordine n̄ s̄t signa uocū, q̄ nuda
littera sine ordine n̄ s̄t scriptura. Jam, q̄bat̄ 1.º q̄s
n̄r̄i r̄nsi, us q̄ scriptura significet uoces ex Arle hic
qui idem aseruit dicens, ea q̄ scribunt̄ ēē notas eorū, q̄
in uoce consistunt. Itē experientia, nā ut certi simus de
uerbis q̄ q̄s locuti ē, ea q̄ scripturā tanquā per signa
notamus, etiamsi sage n̄ intelligam eorū significatōē. Q̄bat̄
2. et 3.º q̄s us q̄ scriptura significet q̄est̄ et res, nam
ex ea inspecta solem̄ uenire in cognitiōē q̄est̄um scribit̄,
itemq̄ in cognitiōē rerū de q̄. scripta ē, ut itide q̄at̄ ex
q̄est̄ia. Dubit̄ hic q̄, quare Arles n̄ fecerit mentionē
ullā q̄ scriptura significet res et q̄est̄, et Im̄ dixerit q̄
significat uoces. Resd̄s 1.º Non, q̄t̄ea q̄ Arles id tacuerit
ideo uerū n̄ ēē. Resd̄s 2.º Ideo Arles Im̄ dixisse q̄ scrip-
tura significet uoces, n̄ q̄ q̄tat̄ scripturā, q̄est̄ et res
n̄ s̄f̄are, sed q̄ uoluerit adferre id de scriptura quo q̄est̄issimū
scriptum uocū s̄garet, uel ab eadē in significatiōis termino
differret, nam q̄ scriptum significet q̄est̄ et res, quērit
orino cum uoce, q̄ itidem ut dictū supra Im̄ q̄est̄us
tum res significat: hoc q̄lus a. s̄t scriptura q̄ resas
quoḡ

Q̄bat̄ Com.

2.

3.

Dubit̄

Re. 1.

Re. 2.

De Interpretatione

quod voces significat. *Probatur 1. pars, ut q. scriptura sit signum instrumentale ex desine signi instrumentalis supra q. 1. allata.*
Probatur denique 2. pars, ut q. scriptura significat ad glaciuntum.
 quod littera sit libera iuventa et uocalib. uel consonantib.
 assignata, tu quod integra uocabula scripta libere usurari possunt
 et uocib. glaciuntis, quas alioqui quod consonantes etc. non exprimerent:
 sic ag. habereos uocabulum Iahona licet habeat litteras ut sic
 pronuntiantur sit, igitur in quoties ille littera occurrat
 pronuntiant Iahona, sed et sonat Adonai, ita ut scriptura
 Iahona sit signum uocis Adonai, ac si ag. latinas uocem
 glaciuntis, dicitur scriberem per litteras Deg, et uocem
 Iahona non pronuntiamus ut littera postulant, sed et sonat
 doning etc. Tum denique quod scriptura non ag. ois idem significat, ut
 probet experientia.

Scriptura e signum instrumentale
5.

Quaritur 3. Quid et quomodo quod significat. Respondetur
 et quod significari res naturae, ita conuenienter ex arte huius.
Probatur 1. pars, quod quod non est esse aliquid signum quam res. Accipitur
 et res huius late, quod omnia entia significant tam uera et ficta, et entia
 reuera, omnia uero representari possunt et quod sicut omnia illi.
Probatur 2. pars, quod quod ag. ois idem significant. quicquid unum quod
 et iudicio e manifesto quod ex natura sua esse syllabas seu magis
 res tales uocem significatorum, quod habere non possunt in alteris
 cognoscere ducere, et eorum quod magis, ex sua quod natura
 et quando sit signa formalia. Nam quando sit signa instrumentalia
 sicut aliquando esse posse ducimus supra q. 1. non dubito quod quod
 quod.

Quaritur 3. De significatione quod.
2.

Libet I

quoque gignit ee signa ad glaciū. Sic et alijs ag. scissum
statuere, ut quidam dicitur habuerit gressu suū. gressuū gressu
gressu, aut deus et angelo gressu aliquē hōis a signare ad g
cū, ut quotiescūq; illū homo habuerit, is sit angelo signū, ut
eo cognito signū hōis inuet etc. sic Fons. lib. 1. Inst. ca. 9.
propter gressu gressu huius soni, homo, q̄ uocē hōis, audimus
ex inpositione in latina lingua significare hōel, quā in ipse sonus
homo eandē reale hōel signat ex inpositione.

Questio. III.

De Veritate et Falsitate.

Duo expedienda sūt, 1. quid sit ueritas et falsitas, 2. ubi regit
ueritas et falsitas.

Quest. 1.
De Veritate.
De Falsitate.

Quæritur q. 1. quid sit ueritas et falsitas. ^{1.} Red dicitur ex S. Th.
hic loc. 3. quē gressu sequitur ee hōis seu gformitate in
illū et re cognita. Unde facile colligit q̄ falsitas sit
nitas inter illū et re cognita. Declarat, sicut bonū ag. arde
6. l. 1. ca. 3. sicut bonū ē bonū in ordine ad uerū, ita uerū
ē uerū in ordine ad illū. Quia oīa ut magis illū, circa hā
gformitate illū et rei cognite duo obserua, 1. ut ea in esse
quasi u. illū debeat hōe cū re cognita conformitate esse ficti
eigē speciei et gformi, hoc n. nequa regit: sed ea in regit
seu significando, sicut imago ē gformi suo gformi. 2. ut gformi
de ea ut mensura ad mensurā, hāc n. conat, ill. de ea uerū seu
affectū ueritate, q̄ gformi rei q̄ ergō mensura. Porro hū res ē
mensura illū, hū illū mensura rei. De gformi ita uidens, de g
teriore sit hoc exēplū gformi ab artificib. mechanicis, q̄ gformi hāc
ideae mentales, quas nō sibi formāt, et sedm quas gformi extera
dirigit. Tunc n. gformi hāc sūt uerū et gformi, q̄ illa interna
et

De Interpretatione

1001

veritas est

2.

Quasi.
Anale est Veritas.
R.C.

Quod artifex operatur sit in se mensura sua est conformis, seu ad a-
 mensionem eadem similitudinis. Hinc nata est reglex ueritas: id est de his
 aduersariis et in generalis, quae regitur in ordine entium, realium, ut quod
 uia us illorum diuino; tales uero sunt quales ars doctrina operatur:
 sunt conformia ad sua principia essentialia, a quibus us illorum em-
 dabilis seu expressibilis ut uultur. Hic quod sic dicitur uerum
 autem quod est secundum principia naturalia autem de hac ueritate agit modus
 philosophus. 2. de formalis et ordinatae generalis, quae regitur in quod
 falli illud, quod formis est rei, et quod uice in enunciacione apparet, quod
 est generalis quod dicitur singulari a. T. d. ordinario ab aliis uocatis generalis
 et definitis, conformitas illorum generalis uel diuinitatis ab res
 ueritas uel diuinitatis, id est, quod illud ita generalis (est enunciacione
 affirmatiua) uel diuinitatis (est enunciacione negatiua) sunt resse sint
 dicitur. 2. Anale eius est ueritas reale uel ueritas, absolute uel
 relatiua. Al. dicitur esse eius reale, et non relatiua generalis, sed transcendit
 in, ita dicitur. 6. met. quod 6. C. generalis in 1. dist. 19. quod 3. Corin. 4. 5. 1.
 est uel aliud quod igitur cognitio ut est ad adequata, quod hinc aliquae res,
 generalis reale ad obiectum non generalis, quod hinc esse non est nisi formis
 existat reale, atque sage dicitur cognitio est non existat, et quod ueritas
 reale, ac adequata, seu formis est absolute loquendo et non genere
 ueritas non est relatiua generalis. Hoc dicitur Al. Ma. et S. Thomas ag.
 Corin. 4. 5. 1. quod igitur adequata illud cum obiecto fundari esse aliquam relatiua
 generalis mensurandi, si obiectum reale existat, quod relatiua dicitur a gradibus
 ueritas. ut ueritas formalis, hinc illi debet id quod dixit Aristoteles in
 cap. de Substantia in lib. categor. oratione transire de uera in falsa et
 uice uersa de falsa in uerum absque mutatione: us absque muta-
 tione reali alicuius absolute intransire, nihil uel. tale mutat in enunciacione
 quod ex

quod ex uera sit falsa, sed in deceptis, uel relatio illa generalis, uel
transcendens respectus, quod mensuratio ad obiectum, hinc quod forte enunciat
tione mentali mutantis, illa res de se, fiebat enunciatio, ut si forte
enunciatioe hac, garies e albus, interim garies denigres. Item
in aliis quibus res, non censet obiectum mutari ad additionem uel au-
sitionem relatiois generalis. Quis n. censet murum saltu sensibile
mutatum destructa s'istatne q' habebat si similitis ei murus destructi.

Auer. 3.

Quaeritur. 3.º In quo s'ito sit ueritas et falsitas. Angit n. abesse
et abesse sit ueritas et falsitas, et altera altera exegit necesse
se e ut aliqd habeant cui adhaerent uel inherant.

Dico. 1.
De ueritate
cognitionis.

Dico. 1. Veritas cognitionis n e in re cognita intrinseca, ita e'is
subia q' Durā. in l. dist. 19. q. 5. Hanc uel q'libet. u. q. 1. art. 2. et 3.
Jandun. 6. met. q. 2. cogitat e'igē Durā. cu' asseclis ueritate n
eo q'formitate cognitionis cu' re, sed q'formitate rei cu' cognita
e ad se'igē, ut res e, ita ut ueritas sit metū eius rei n re q'
uera de ueritatē. Hanc subia late refutant Corin. q. 5. ar. 1. nos
ita exequunt, e'igē rei ad se'igē n e q'formitas, sed identitas; uer-
ritas e q'formitas alicuius ad aliqd, q' e'igē rei ad se'igē n e
ueritas.

Dico. 2.

Dico. 2. Veritas cognitionis e in illitu tanq' in s'ito: in re cognita
tanq' in causa: et in uoce tanq' in signo, ita Tol. q. 2. ex Ammon.

Dico. 1. 3.

38.

Dico. 1. pars quia cognitio ut adequata obiecto e ueritas, sed
haec cognitio e in illitu tanq' s'ito, g. etc. Notandum hinc q' illud
n sit s'itū immediatū ueritatis actualis, sed mediatū, nā con-
formitas, quam diximus e ueritate immediate, e in ipsa cog-
nitione seu cogatione illius, et hac mediante in illitu. P' Bab
rda

De Interpretatione

103

2da pars, qd res cognita e mensura cognitionis, et 3tera gaurit
 obtine ad efficiendam cognosc uera, ut docet in libris de fin
 qd e ca ueritatis, qd in ea hanc en cause e ueritas, seu ueritas
 e in re cognita auisdr et in foalr ut sensit Durar. Philo. 3.
 pars, uox externa e signu quodqz interni, qd e ueritatis qd in
 eade quatu, ergo et in uoce e aliquo m ueritas. tux qd dicitur
 scilicet qd uera sit nome analogu respectu illud, uocis et rei
 cognita; sicut nome sang respectu, pulso arterie, et medicine.
 Nam sicut aial e foalr salu, ita illud foalr uox, et sicut pul
 so arterie e in significatiue sang, sic quoz uox externa significat
 sine uera, et sicut medicina effectiue cura, ita res cognita effecti
 ue uera. Porro qd tres st opores illud, qd circa obm uerari
 qd, eoz aduquari, uidentu e scorsim in qua opore gort ee ue
 ritas et falsitas.

Phil. 2. 5

Phil. 3. 5

+ animalis

Dico. 3. qd 2. opore illud e ueritas qd dr singlar ad distinctione
 ueritatis qd e in 2. mentis opatione qd dr qd uera ita Tot. hui qd
 Ems. 4. nat. ca. 2. q. 6. sec. 4. S. ar. dg. o. no. sec. 3. no. 5. 6. 7. et ag.
 hos Pettat. Caprol. Sont. f. 1. et e exp. se 5. Th. hui loc. 3. quis
 homin. uident qd dicitur sntia, et uidet ee igitur stolis 3. de fin. c. 6.
 ubi sensu in ggris sensibilib. appellat uera, sig. de sensu huc
 dicit, multo magis de grina opore illud diceret. et qd uox
 1. in 1. opore illud dat conformitas cu obto apprehensio et sim
 flex, qd e ueritas. 2. in cognitione diuina et angelica n est
 compositio, et in e ueritas, qd et in 1. opatione nil obstat ee
 ueritate, qd compositione et diuisione n habeat. Obiicit 1. f. 1.
 in hoc cas. Im enuiciationi ueritate et falsitate, eoz negat
 ia opore

Dico. 3.

Phil. 1. 1.

2.

Obec. 1.

Obic. 2. 1^a negationi. Obicitur. 2. Vox una, scilicet *non* est vera aut falsa
 & nec *quod* simplex illi findens, nemo n. dixerit hanc vocem
 homo esse in *affirmando* veram aut falsam nisi aliquid addatur, ita ut fiat
 enunciatio. Obicitur 3. In 1^a negatione illud si est falsitas ut sit *cois*
 subia, & nec veritas, quia *istiorum* est eadem ratio, et in quo *soto* si est
 esse unum, in eo nec est alterum, ut quia in *lagide* si est esse verum
 ideo nec si eodem est veritas.

Re. ad 1.^m Ad 1^m Redet. Artem dare enunciatio seu *nda* negationi mentis, ut
 ritatem *oglexam*, quae est veritas iudicii, quae effectior est veritas, et
 frequentius usurpata et fere sola nomen veritatis sortita, &
 non a. negare *prima* *ogadi* mentis veritate simplicem, quae
 sine iudicio.

Re. ad 2.^m Ad 2^m Redet. Distinguendo *ans*, vox una si est vera *oglexe* quod
oglexe nego, nam et vox sit sua veritate *singlt* representato
oglexe simplicem *obti*. Conon. q. 9. ar. 3. aiunt quod vox *oglexa* seu
 enunciatio vocalis si *tm* sit vera in representando, sed est veritas
 se significat, vox a. simplex *tm* sit vera in representando, veritate
 a. si significat, itaque vocem simplicem esse quod verum signum, si *tm*
 verum significans, quod si placet: nam et vox simplex significat re
 et *oglexu*, iuxta dicta in *nda* q. significando quod re etc. Est signum
 verum, significando a. *oglexu* rei, est insue signum significans verum
 quod *oglexu* simplex rei, quae significat, est verus. Hoc quod Conon.
 quod vox simplex si significat verum *oglexu* seu iudicium.

Re. ad 3.^m Ad 3^m Redet. si *grins* sequens dictum advertans.
 Dico 4^m. In 1^a *ogadi* mentis si est esse falsitas nisi quod *acous*. Ita
 Soot. de. q. met. qu. 1. no. 14. Alb. Ma. Tra. de tra. cas. 9. S. Th.
 1° q. 17

De Interpretatione

10. quibus. Et de his. 1. q. met. cap. 12. tex. 2. et 3. le. si. cap.
 1. tex. 26. *Præterea in primis prima pars falsitas inada hōel + ad*
 per. 27. Et diffinitas cognōis cū suo obto, hæc n̄ cadit in primam
 cogitō mentis, q. in 1. cogitō mentis n̄ e falsitas: nam si nō,
 lens aggherere cū agghendo aurichaliū, tūc cōm 1. cogitōis
 R angly e autū sed aurichaliū, q. qd bene agghendo et qd
 nitor, idē n̄ habes falsitatem. Nec dicatis met agghensionem
 dicere q. autū sit aurichaliū, nam tūc n̄ angly cōt prima cogitō
 mentis, sed secunda, et utiq. falsa. *Præterea iam secunda pars, que*
 modo us q. accens goit e falsitas in 1. cogitō mentis q. qd inq.
 re q. utiq. modis, 1. Quia prima cogitō mentis subministrat na
 hōis 2. q. falsa e qd, sic agghendens multū iracundia gōne qd
 hōis et lagidem mihi inq. a tergo, quotū utiq. bene agghendo
 facile factus sū aurichaliū ipam, hic homo inq. mihi lagidem
 q. in q. falsa e. 2. Quia q. 1. cogitō mentis qd aliquid qd cum
 aliquo modo cū quo qd n̄ deberet, ut si qd n̄ cōtū cōtūctatis
 in hoc hōe, bene qd qd n̄ cōtūctatis, sed n̄ recte cū inq. hōe
 hōis in hoc obto, q. n̄ hōis n̄ hōis adiunctū. Aliq. putant in hoc
 caso qd hōis hōis e cogitō aurichaliū mentale, et n̄ angly
 simplicem agghensionem. Aliq. manendo in hoc q. sit agghensio
 simplex putant debere cōtūctare falsam, eo q. qd cōtūctat occasio
 nē falsa enuciādi. 3. Quia 1. cogitō non potū aggherere q.
 deberet, sed in partem obto. Nam tūc n̄ e diffinitas in eo
 q. aggherere, sed in q. non totum aggherere, ut si hōis aggherere
 lat

Præterea. 1. q.

Præterea. 2.
 anly modis q.
 cogitō falsa qd
 dicit.
 1. modis

2. us

3. us

dat ut dicitur qd sine apprehensione non dicenda est falsa absolute per se
 tam omissionem alterius qm qd apprehendere poterat. aliam sequuntur
 oes eos qd aliquid si apprehendit, et in se sentit apprehendere et falsos quod
 sine dicendum est, neq; in rebus dormientes et omittentes quicquid
 res varias, quas interdum solent, ideo falsitates faciunt. Longe sim
 de aliud est de re non cogitare et omittere apprehendere, et aliud circa re
 cogitare falsi seu hinc apprehensione falsam. Unde igitur solet ab aliis
 rib. recenseri diffinitio inter rem et illud, altera negativa altera
 positiva. Negativa diffinitio est non veritas formidans cum quibus aliis
 obto praeterquam cum eo qd cogit, et sic quibus una re cogit, eo
 igitur non cogit qd est. quod est aliam re, et eo igitur diffinitio est cum alio
 obto, qua diffinitio non debent absolute appellare falsitate, aliquid
 eis vero qd est falsum, qd eis vero quod est formidans cum uno alio
 diffinitio est ab alio. Positiva diffinitio est quod si non in re cogit
 obto, sed in eo de obto fit, et obto et in obto nequaquam formidans, sed
 diffinitio. Et haec positiva diffinitio est falsitas qd se et error.

^{7. us}
 Apprehensio est duplex est apprehensio seu simplex. i. simplex quoad naturam in se et
 simplex in quoad obto, ut quod apprehensio sine communiore hoc alibi ubi igitur
 apprehensio in se et ut quod ab illud est simplex, non affirmans vel
 simplex quoad negans qd negatione est in obto a. non est simplex sed opposita seu
 mota et quoad obto
 opposita, quod hoc et albedine apprehensio qd est duo. i. simplex quoad
 motu et quoad obto, ut quod apprehensio deo qd est glorie indivisibilis
 in partes: ex his apprehensionibus poterit rem esse rem sed non
 qd dicitur in 3. de tra, indivisibilia nec in apprehensio vel apprehensio
 vere apprehensio. Prior qd est virtualiter opposita et in se videtur hinc
 opposita

De Interpretatione

affirmatis ac negativis id est quibus in re nihil falsum est, quod est affirmatio
 falsum est ad ag. s. Th. in 1. d. dist. 19. q. 8. ar. 1. ad 7. s. d. bonis qui secundu
 affirmatio seu uolens, seu intentionem deberet hoc apprehendi et eius uice ag
 apprehendit aliud pot. uolens apprehendere auram aberrat et apprehendit auram
 chalcit, uolens apprehendere angelum apprehendit inuicem humanae speciei.
 ut hic est motus quod in cogitatio mentis est et affirmatio falsa dicitur.

Item uidetur ad 3. obiectionem in quibus dicto opposita, sciendo
 ens, negando existit. Ad eam gloriatur quia distinctio in quibus est aliter
 in ordine est et est, nec alterum est quod, uidetur hoc uerum esse nisi ad
 hunc ordinem inuit uerum, et sic si uerum falsitate si posse inesse prima
 cogitatio in ueritate habeat sibi quasi generale, et n. singula cogitatio
 et ideo uultis magis cui obli, de quibus uentura dicitur.

Dico. 8. In 2. cogitatio illius est ueritas et falsitas in quibus sunt omnes
 quibus ubi est generalitas et distinctio respectu cogitatio, ubi est ueritas et
 falsitas in 2. cogitatio mentis est generalitas et distinctio, quod est ueritas
 et falsitas.

Dico. 6. Veritas 1. et 2. cogitatio est distincta aliquo modo. Quibus, quia
 sponte ueritate. 1. cogitatio est abesse ueritas 2. ut cum dico Socrates
 est albus si interim sit niger, hic recte apprehendo Socratem et albedinem
 sed si recte comburo quia a parte rei generata si est. Dicitur est in
 quo existat distinctio ueritatis utriusque, ut uidere est ad. Socr. dicitur
 sec. 3. a no. in. uolens ueritatem. 1. cogitatio est quod ad ueritatem 2. et
 scilicet ea iudicia de nexa duarum rerum quas prima in apprehendit,
 et secunda iudicant et affirmatio et negatio, si quod iudicet de ipsa prima
 cogitatio, sed de reb. s. prima cogitatio apprehensio.

Dico. 7. In 3. cogitatio mentis itidem est et ueritas et falsitas, quibus,
 nam dicitur quod existit in particula Ergo, quod dicitur quod existit in nexum
 inter

9. 99

Pl. ad 3.
uicem

Dictu. 5.
Quibus.

Dictu. 6.
Quibus.

Dictu. 7.
Quibus.

Liber I

inter quos est ans, q. nexus si fuerit re uera in iis, q. positionibus, tunc
 dissentis seu 3^a. mentis creatio uera est, hoc est, uere deducit quos ex
 antecedente, etsi tunc ans tunc quos falsum fuerit, cum longe aliud sit
 uere aliqd. deducere ex aliquo, et longe aliud deducere uerum; nam
 uere deduci ex alio est falsum est, ut, homo est leo, q. est rugibilis, ubi quo
 quantia estima est, ans tunc falsum

CAPVT II.
DE NOMINE

Defin. Nris.
ex Arto.

Primo definit Arto nomen, q. sit uox significatiua scdm glaciū
 sine hoc, cuius nulla pars significatiua est separata. 2°. Huius definitio
 aliquas partes explicat scdm, ad glaciū, et, cuius nulla pars
 significatiua est separata. 3°. format quasi obiectiones aliquas
 q. quodammodo defendit si sit iniqua, et excludens, ut oia q. uera si
 unde ut Id. glaciū est in sine glaciū, dū aut excludenda esse
 uera iniqua ut si homo, et casq. uerū ut Philonis Philoni; quare re
 centiores ex mente Arto ad glaciū definitio addit particula Definitio
 ut excludant uera iniqua, et q. aliando est efficit oracul q. uerū
 aut falsū significet, ut excludant casq. uerū et q. alia, q. postora
 uerū ex cas. de uerbo conuertit auctores.

CAPVT III.
DE VERBO

Defin. Verbi
ex Arto.

1°. definit Arto uerbum, q. sit uox q. significat q. cuius pars nihil
 significat seorsum et est sensu eorū q. de altero glaciū nota. 2°. expli
 cat q. sit consignificare q. et esse nota eorū q. de altero dicunt.
 3°. reicit uerba iniqua, ut, si ualeat. 4°. postulat ut uerbum in enunciare
 conuertit

De Interpretatione

generatim significet *gens* *gens* in futurum aut *gentilitate*. se ostendit quo modo verba cum nos conveniunt et discrepant, ut *gens* verbum significet *quodam* aliquid *gentem* et nomen, ut, *valet*, *signat* *valetudo*, interim in *gens* significet *adiacentia* et *generis* in *copula*, ita ut apposito solo *ma* faciat *generis* *oratione* et *quodam* *enunciatio* *quodam* *verum* aut *falsum* significet. Hanc *copulam* ex suo modo significandi nomen in *ingratum*, *quodam* *verum* aliquid significet, unde unum nomen alteri appositum sine alio *suggerit* *to* *facit* *enunciatio*, ut *homo* *valetudo*.

Quaestio. IV.

De Praecipuis difficultatibus circa Nomen et Verbum occurrentibus.

Suggeritis *uis* *quodam* *in* *ingratum* *de* *Nome* *et* *Verbo* *Fons*. *quodam* *omnino* *gesta* *et* *ex* *Arde* *ita* *ut* *uis* *quodam* *mentem* *ad* *haec* *agita*.

Quaeritur *i.* *Quare* *Arde* *hic* *de* *Nome* *et* *Verbo* *agit*. *Re.* *quodam* *et* *gesta* *enunciatio* *generis* *copulat* *a.* *nae* *ordo* *ut* *actum* *de* *homo* *ingratum* *a* *gestibus*.

Dices *et* *multa* *alia* *gesta* *in* *enunciatio* *aut* *in* *et* *de* *illis* *agit*. *Re.* *in* *et* *de* *illis* *agit*.

Re. *in* *et* *de* *illis* *agit*. *hic* *Nomen* *et* *Verbum* *esse* *gesta* *nomina* *et* *essales* *in* *u.* *veritas*, *imo* *sedm* *Arde* *et* *coel* *sentia*, *cetera* *et* *in* *invenitur* *gestibus*, *aut* *quodam* *simile*, *quas* *potius* *Grammaticus* *aut* *alii* *viderent*. *Magis* *enunciatio* *in* *generis*, *in* *Arde* *et* *veritatis* *et* *falsitatis* *re* *substantis* *sedes* *et* *signum*, *ad* *quodam* *indaganda* *sentis* *et* *nomen* *et* *verbum* *esse* *no*. *Quod* *sentis* *nomen* *et* *verbum* *particula* *aliqua* *appo*, *nam* *quodam* *no* *aut* *verbi* *significatio* *videntur* *extendentur* *aut* *trahuntur* *aut* *modum* *addant*, *nee* *de* *his* *sane* *mutus* *et* *Tragicus*, *sed* *suo* *loco* *mut*, *to* *de* *uis* *generis* *trahit*, *ut* *de* *modalibus* *et*.

Quaeritur *ii.* *Quare* *Arde* *hic* *sunt* *defectus* *no* *et* *verbi*. *Re.* *et* *de* *Arde*. *Quaeritur* *Arde* *et* *Tr.* *hic* *et* *has* *defectus* *assignatas* *quodam* *ma* *seu* *solm* *et* *forta*. *Re.* *sicut* *qui* *dicitur* *definiendo* *doma*, *doma* *et* *calx* *et* *Agiles* *et* *Agna* *foli*.

Quaeritur *i.*
Re.
Obie.
Re.

tali ordine gressa. Inq. n̄ st facta h̄c desines q̄ gēg et d̄ffra, r̄d̄o
 ē q̄ uerbu et nomen ē qd̄ artificiatū ab h̄ōib. libere factū, sicut fa
 tra uel amulus est. At artificiatā desinēda s̄e q̄ maad et forma de
 cat p̄los o. nel. ca. 3. lex. 6. et fons. q̄ ḡssit. ca. 6. ut, s̄ctua ē signū
 h̄nc figurā Jouis est. Porro nomen et uerbu q̄ maad s̄nt uocem
 ut docet Arles s. de generatōe s̄ilū ca. 7. q̄ forma a. h̄nt hoc q̄
 s̄nt significatua ad glaciū, ut s̄t idē Arles s̄c. u. ḡblemate. s̄.
 Quid s̄t a. uox gulchre docet Id. h̄c q. 1. ūs song ore ād̄is ex
 gressū cū imaginatōe aliqd̄ significandi. Et song, q̄ s̄t q̄ illisionem
 aeris in gutture est. Et ore ād̄is exgressū, q̄ s̄ndor, ūs, ḡyllorū
 et cicadorū n̄ ē uox, sed s̄t ḡcussione alarū, uel aliarū ḡstū. Et
 cū imaginatōe significandi, q̄ si absit significatio, n̄ dicēda est uox
 sed h̄c generali uox song, ut q̄ q̄ s̄ d̄ffrē respirationē edūt aliqd̄
 s̄nt est. Alia a. uox ē litterata seu articulata, alia ē d̄verata est.
 Illa ē q̄ syllabis expressa scribi ḡt, et talis ē uox q̄ nomē et uox
 h̄c ē debet. Haec ē q̄ si exprimi ḡt syllabis et scriptura, ut la
 tratus carū est. si q̄ s̄o uox uelut guttare has desines ē q̄ gēg
 et d̄ffra, i. s̄ q̄ genere assignabit hoc, uox significatua ad glaciū,
 et reliqua loco d̄ffra.

Defio uocis.
 explicatio huius
 desinis.

Quasi. 3.
 Nota.

quid sit ḡssare
 h̄s.

quid sit d̄ngortare
 h̄s.

Quasi. 3. Quid sit significare h̄s? Hoc ut illigat̄ aduertendi
 s̄t aliquot termini q̄ magnā uibit h̄c s̄ctōe, u. significare h̄s, con
 significare h̄s, guttare h̄s, et d̄ngortare h̄s: hos bene explicat Id. h̄c
 h̄c cap. 3. ex s̄mon. h̄c in d̄ngortare. Lib. ca. 8. significare h̄s, ē
 ḡssare ē signū h̄s, uel aliorū ḡstis h̄s, q̄ n̄ōib. ḡssum ē,
 significant n̄, qd̄a uoxa ḡssali significatōe h̄s, ut h̄s, dies, hora,
 annus, seculū, mensis, cras, hodie, meridiū, uespera iex q̄. h̄c aliqua
 s̄t aduertētia. d̄ngortare h̄s, ē tale qd̄ significare, q̄ s̄ctōe certo
 h̄s fieri, ita ut ex audito statim quoz̄ song colligi possit, obiam
 s̄. 1142

De Interpretatione

uocem si significat directe, ut iactantia dicitur hoc matutina
 merenda hys. pomeridiani, cena uespertina etc. hoc ite appellat
 alij quodate hys. sed Tol. ex Armon. hic casus putat probare hys
 Et idē q̄ significare hys. Itaq; significare hys ē, q̄ aliud q̄m
 sigat. significat, actio, uel aliqua uel gatio, in q̄ hys fit, et
 mensurata hys, et gratia q̄d, uel futura, uel gense, ut Socrates
 currit, nā hic, currit, significat cursu, significatio quo hys, uel
 gense. Et hoc ē uerbatū gōrū, noia enim nūq̄ ita gōrat hys
 si enunciatōe, sed alij significat hys, alij inportant, alij neutri
 sicut, q̄t uaria noia in enunciatōe, ḡuacitate rerū usurari p̄t.
 Quasit ut. q̄. Quid sit significare gōrū seu separationē. q̄ q̄ facit
 ad illud uolū, q̄ et gōsitate figura, ut armiger, resp. et n̄ son,
 glis ut homo. Hoc ut faciliq; explicent auctores, solent q̄ genere
 hōrū mixtionis et aggregatōis. Nam q̄ fit mixtio, hōrū utriq;
 miscibilium ita destruit, ut fiat aliquid nouū tertiu, ut si duo
 colores misceant, ḡurrit alius destructis ḡiorib. In aggregatōe
 a. seu aggregatōe, et si duo uel plura ḡiungant, n̄ ḡbata ḡer,
 dāt suā ḡōrā formā, ut fit in acervo stricis, ubi oīa grana ser
 uant suā formā. Jam q̄ grammaticē ex duab. uoiō. coalescit
 una, ut ex arma et genere armiger, ita coalescūt, ut ḡdant
 hā ḡatē ueterē significatōē suā, et coalescentes acquirūt s̄
 ḡōrā nouā, ac si ueterē nūquā habuissent, quis ueterē signifi
 catōe occasione alij ḡuerit coalescendi et nouā significatōem
 in ḡnendi. Unde fit ut, q̄t ḡatē s̄t in tota uoiē, n̄ ita ampliq;
 significant id q̄ ante, sic uolentibus iis qui in ḡuauerūt. Et hā
 ad discrimen oratōis, alij n̄ ē nōmē sed oratio, q̄ ē uoiē ḡōrā cui
 us ḡatē significant separatim retinentes antiquā suā significatōē, quā
 habebant extra oratōē, ut arma ḡerens. Nomen igitur si sit ḡōrā
 ḡōrā

quid sit gōrā
et ḡerare hys.

Quasi. q̄
Nota

ad similitudinem mixtionem, oratio a. In aggregati. Grammatici hoc aggregati
positionem et constructionem.

Quaestio 8.
Re.
Ad nomen infiniti
duo requiritur.

Quaeritur 8. Quid sit significare finitum, et cur nomen infinitum re
ficiantur a deficiente nomine. Respondeo. facile est sciri posse si cognoscamus quod sit
infinitum nomen. Sed quod duo requiritur. I. ut sit nomen sine parti
culari negatione, ut non homo. 2. ut possit dici de omnibus. Item quod sit quod non
est quia de eo quod negat, ut non homo de omnibus rebus. siue existant, siue
non existant, siue sint possibles siue non possibles dici potest, item de hoc igitur
dici non potest. 2. Excluditur omnia nomina positiva, quae plerumque de uno
solum dici possunt et de nullis aliis. 3. potestis excluduntur quae quae
sunt definita negatione, non enim ea omnia sunt nomina infinita. Nam nomina propria
finita non sunt infinita, quia possunt tamen dici de iis quae acta sunt. Sit autem nomina
propria finita quae negatione negantur explicita vel implicite, quae ista negat
ur, ut in quatuor agitur ad distinctionem nominis praeter negationem, quae
de re et agitur negat, ut non homo est nomen negativum, sicut angelus
dicitur, quia negat de angelo humanam naturam et agitur ad eam: si autem de con
structione dicatur, est nomen proprium, quia negat quod de constructione huma
nae naturae non in agitur ad eam. Haec agitur aliam valde remota est, ali
quando quae propria, et hoc absolute loquendo, utraque satis sit ad nomen
proprium agitur agitur seu quatuor, licet tamen in agitur quae propria et in
tota a natura requiritur ad auctorem. 3. quatuor quatuor, ita ut ea quae sunt
agitur remota est negatione, non dicantur propria absolute nisi in quatuor
tota est iis, quae remota est illa sunt agitur, quae aliam finem sunt in quatuor
intendit. Est autem quae propria agitur, quae in re nihil nisi forma deest remota
ta, quae quatuor forma adhuc quatuor dispositiones et alia requiritur deest
in solo alioque capite. Nec omnia nomina negativa sunt esse infinita, quia
quod illorum vel dicitur item de iis quae sunt, ut non ens, et alii, vel item
de iis quae sunt, ut nihil, item de ex ordine praeter ea tunc quatuor
quatuor

De Interpretatione

quæ sit. T. l. c. 2. q. unica, glo. 4. noia infinita debeant de oibz
 dici posse, ut tam vis q. st, quæ vis q. n. st, l. conio. c. 4. q. 2. d. 3.
 ad. 3. et Paul. c. 2. q. 8. gubent sufficere ad nomen infinitum, ut dicat
 in de n. entibz, seu de vis q. n. st.

Obiect. 1. Non homo n. st vere dici de n. lapide, ut, si lapis e
 n. homo, q. fieri st ut sit falsa, cū n. lapis pot esse homo. R. C. Primo
 abis ce ut aliq. de oibz. dici pot, etiamsi n. semp. R. 2. q. auctores
 ex sola dicunt q. nomen infinitum debeat posse dici tam de vis q. st, quæ
 de vis q. n. st, q. ce q. n. st. illigi in signenta ut chimera et nego
 piores transcendentiu, ut n. cas. et. n. a. negares unguis detomi
 nati entis.

Obie. 1.
 R. 1.
 R. 2.

Obiect. 2. Sequeret q. noia infinita eent noia transcendentia
 q. n. e. dicendū. R. C. negando hanc sequela. Nal videt nomē infinitū
 et transcendens nihilominus ē magnum discrimen. et si ad transcendens
 de quæ pluribus entibz. diversissimis predicari pot. Nā transcendē
 in in transcendentia, id ē, in de entibz. dici pot, n. a. trans
 cendit n. entia, quoniā de illis nequaquam dici pot. Et auctores
 contentibz. u. ut oginabile cogitabile, q. etia de n. entibz. dng. differt
 nomen infinitū, q. q. negatō exprimat, et nihil positivū significat formalit
 sicut hae negatōe detra. Dicit et possit q. supradicta significet in aliq
 extrinsecū sōto, infinita a. aliq. intrinsecū, l. s. negativū, reuera n. des
 res q. hoc intrinsecū st n. homo.

Obie. 2.
 R. C.

Interrogabis nū noia infinita, negativa et privativa significet tom et
 negatōe eide rei, vel negatōe in, ut an n. homo significat hoc et eius
 negatōe vel negatōe in. R. C. Significare negatōe in, et q. dē determinatam
 et n. negatōe in rei, q. determinata negatio, q. semp ē alius determin
 nati negatio, ideo oportere n. his noibz. addi cuius sit negatio, q. ipsum
 n. q. dē significat, sed ut vera significatio nois negativū de. illat
 agnitiō

Obie.
 R. C.

agendis. Alij dicunt negat significari directe, et rem indirecte q' for
mari admittendi et si illanti cu' nra expositione ee synonymi. et hoc
ad 1° parte nri q'nti. Quod u. attinet ad 2°

Nota infinita remittens, q'nter a nra, q' hie nomen p'nterit, q'nt
e pars simplex talis enunciatio q' uerū aut falsū significet in ma' aliqua
determinata, p'nde nomen tale ee debet, q' determinatū q' potencie q'nt
positiua obicit, nomen a. infinitū nō determinatū potencie obicit, imo
q'nt remouet ab illitu aliqd quam ut q'ntat, atq' ite de uerbo infini
illudud. Ita S. Th. hic

Quasi. 6
Re
Verbu' tria sūt
1.
actione uel pas
sione s'p'cat

2
Significat = p'nt

3.
Constituit in se
Cognat ut dicitur

Queritur. 6. Quibnam in rigore ad uerbu' p'nterit, q'nt a noe disti
guis. Ex T'ldo Sib. i. Introductionis cap. 15. uideri q' uerbu' tria
h'c. 1° e q' significet aliquid actione uel passione, adde uel existens
duracione nra, uel q' qualitate aut q' aliquid, ut addit idē Tol. in h'c
hic ca. 3. q. unica. ut currit, existit, durat, calat, friget, habet, etc. et in
hoc uerbu' quoniam cu' noe. 2° Quod significet in h'c seu q' p'nterit
h'c at dubiū supra d' p'nterit h'c q'nt et in nro indicatio, q' sic h'c
nra categorica enunciatio poteste uerū aut falsū p'nterit, p'nterit et h'c
h'c d'nt q'nt uerū, et si in p'nterit ueniam, exponit h'c
ad normal p'nterit in q'nt uerū erit p'nterit aliqd h'c q' falsū
d'nt, aut uerū fuit uerū p'nterit aliqd h'c q' p'nterit d'nt. 3° Quod ite
significet ut et ueniat cu' solo id q' significat, p'nterit in se ueniat
seu cogit, ita ut agnitio uerū recte aliquid solo nihil amplius desiderat
ad integritate p'nterit p'nterit, et hoc adeo e' geniale uerbu', ut
in nullū nomē cadat, q' nullū ita significet ut p'nterit cogit enū
cians, h'c multa nra, ut p'nterit, etc. ita significet ut, q' p'nterit
p'nterit q' h'c e' satis e' cu' longe aliud sit p'nterit uerū, et ei uel
cogit in p'nterit. Hic e' q' p'nterit in d'nt uerū dixerit, et semper
e'ntē q' d'nt, e' nota, id e', ut exponit Tol. semper aliqd p'nterit
notū u' e' p'nterit aliqd significet q' n' satis e' ad hoc ut semper uerū
uerū

De Interpretatione

corū q̄ dicitur, alioq̄ et nomen est uerbu) sed et illud ipse significa-
 tu de modo significandi uerbendo cū sōto et cogula significando: q̄
 ut q̄ uerbu n̄ h̄m garti n̄ale enūciatiois, id ē, significatio sūm, sed
 ē formalis, id ē, cogula; hinc ē caliges esse discrimen inter
 nomen et uerbu q̄ q̄dē n̄ ē genus rem significatū, sed genus
 modū significandi, sicut x significatio n̄ corū ē de eū nōis et uo-
 bi, ut uisimus n̄ corū deficiōib; ita quoq̄ uarietas n̄ modo signifi-
 candi faciet ad corū inter se esse discrimen, atq̄ ita sentiant
 Conin. ca. 4. q. 2. ar. 2. con. 1. et 3. dū geludat nomē et uer-
 bu, q̄ dicit motū quū significandi diuersū, ēē species essēt diuer-
 sas sub suo genere, q̄ ē uox significatiua simplex.

Queritur. 7. An sententiā sit de particula, ē, utru u^{aueri. 7.}
 sit uerbu, uel h̄m cogula uerbalis, ut appellari solet, ququidē ^{De uerbo ē. 1.}
 et noia aliq̄ dicitur, q̄, ut uidim, ex modo suo significandi n̄ con-
 tinent cogulam; sed uel a. dicationē oino regrad cogula, uel
 illa aliunde auersenda, et nihil aliud assignari posse q̄ particula
 est. pro decisione

Notandum. 1. An uerbu sūm, ē, est significet existentia ex corū
 sūm, unde cū dico Socrates ē, sensus ē, Socrates existit, et q̄a sic q̄
 cui dubio inter uerba censet, ut dicimq̄ infra, ideo ex modo suo
 significandi n̄ cogulam h̄mōto debet, q̄ existentia eū sōto ē,
 gulet. Auarib; q̄ an aliq̄ particula, ē, omittat significare existe-
 h̄m et h̄m exerceat officia cogula.

Nota. 1.
 Sū, es, est, gulet
 existentia.

Notandum. 2. Auasta ḡositiones esse q̄ ḡ dicatione h̄m garti, ^{Nota. 2.}
 culam p̄st, ut Socrates ē, q̄ dnt ḡositiones de 2. adiacente
 ḡont et alia n̄ q̄. una uerbu dicit, ut Socrates currit. Auasta
 a. q̄ dicit illam particula, ē, h̄nt. adiuuēt aliquid aliud uel
 accentalē sōto, ut Socrates ē albus, uel essale, ut Socrates ē aial
 q̄ ois

Nota. 3. *¶* oes dat, ggerios de 3.° adiacente.
 Nota. 3.° *¶* quod ex mente S. Th. Avallii. 2. at. 3. ca. in 1.° dist.
 12. q. 1. at. 3. Ferrar. 1.° contra gentes ca. 29. suero. nota. 5. ca. 7. Ha.
 ibide, Al. Mag. in 1.° dis. 2. agud Conim. c. 4. q. 2. at. 4. Tole. ca.
 3. q. un. garticula e gter existential significat quogz essal seu ex
 titatem in coi, gnt abstrahit ab esa existente et in gossibili, se
 nondu actu existente, id q colligz ex uoia *¶* q e garticula
 a uerbo sum, estqz nomen gretu significans formaliter, uel ex
 istentiam rei uel essal ut fuse, gbat Conim. lo. cit.

Nota. 4. *¶* Notandum. 4.° *¶* quod e, si nec existentiā nec essal significat, di
 calz in cogula uerbatis, seu nuda enūciāris forma significans quā
 dionem gati cū gto. His grotatis

Dico. 1. *¶* In gpositionib. in 2.° adiacente, est, oino e uerbu, in
 coi, subia, et gbat, ratione, qz lit oia requita ad uerbu ut q,
 guleranti gaterit.

Dico. 2.° *¶* Non ingolis e eorum subia, q dicunt, e, in gpositionib.
 da 3.° adiacente gtingentib. esse ggerie uerbu, ita coi, subia. In
 gbande in dis. regent auctores, alq dicunt q in his gpositionibus
 e significat existentiā, q e gais maalis gdicati eo q tales gpo
 sitiones uerificari n gont, nisi ebra existant, ut Socrates est
 albus. Hic gtm n in e albedo sed e existentiā grotatis uisit
 sensu, Socrates existit alq. Hanc gbaol Conim. reuincat gutate
 n oia q ad ueritate gpositionis requirunt, exprimi debere ad
 hoc ut uera sit. Cūto igit existentiā requirunt, ea hanc
 non exprimi necessario debet, gronde est non significat
 existentiā in his gpositionib. sed in exitate siue essentib
 albedinis in concreto, ut sit sensus, Socrates lit exitate ten
 siue essal albedinis, q e alia grotatio.

De Interpretatione

Dico. 3. Jeta sentia q̄ ait, e in ḡositionib. ḡruncas de 3. edicente ore
 in cogula uerbalis, n̄ e in ḡoglis. In quoad ḡositiones ḡringentes exi
 cot. Comib. Quis igit̄ n̄ teneant, ex eo q̄ existentia n̄ n̄tio significatur
 et ḡduatz ut in ḡiore dicto uidimus, et st. ḡorando q̄ e. **¶** Per existentia
 n̄ habeat aliud significatu male, ut swederici multi uolunt, q̄ n̄ admittit
 q̄ ead̄ sen. antedat̄ significet, de quo in notat̄o 3. Hanc et̄ sentia ag.
 Rub. ca. 3. q. 2. n̄o. 23. et̄ Villalgran. et̄ Duesany. Avod u. attinet ad ḡo
 sitiones n̄tio, e sentia ualle trita, eamq̄ et̄ Firm. in. 1. ḡusit. ca. 14. Et̄ cū
 igit̄ gloriari, q̄ dicit̄. e duas exercere significat̄oes, 1. existētie, 2. cogula.
 In ḡositionib. ḡringētib. exercere utraq̄, et̄ in ḡositionib. n̄tio exerc
 cere in ḡostiore. Obiici huius sentie ḡderūt duo loci sc̄lis. 1. in ca
 de verbo, ubi ait, Verbu e senq̄ nota eorū q̄ de altero ḡduatz, ut eorū
 q̄ de s̄to (sugla d̄nt) uel in s̄to st, at̄ q̄ de s̄to dnt st̄ essalia, ac
 n̄tio q̄ in s̄to st, et̄ aualia, ut in antedictamentis uidimus, q̄ e
 tam in ḡositionib. essalib. q̄ ḡringētib. e uerbu 2. In ca. 4. de tra
 hione, ubi ait, Obiella enūciatio e sine uerbo, nam desio hōis n̄ e enūci
 atio, nisi addatz uel e uel erit uel fuit, q̄ ḡta e et̄ in enūciat̄ibus
 n̄tio e uerbu. sed ḡriorem locū uidet̄, et̄ loq̄ sub disinctione,
 cuiq̄ ea uis e, ut sit uera, s̄stanti altera disinctionis ḡats uera e,
 ut sit in ḡposito: et̄ n̄ ex ḡra meos sc̄lis e, q̄ uerbu et̄ ea significet, q̄
 de s̄to dnt, s̄tis e q̄ ea q̄ in s̄to st: aut certo si haberem̄ aliquā
 sen uerbu, q̄ et̄ ea significaret q̄ de s̄to essalē dnt, e sine eo igit̄
 excluderet̄, quo n̄iq̄ sc̄du sc̄lo ḡorie dictū uerbu eēt: ut si, q̄ ḡdicato
 huius enūciat̄is, homo e aial, ḡneret̄ noua aliqua uox q̄ m̄taret̄,
 uerba, atq̄ idē significaret q̄ aial, ut homo aializat, Socrates humanizat̄,
 utiq̄ uerbu eēt. Ad 2. R̄cedet̄, nulla oratio e sine uerbo, uel sine aliquo
 q̄ equalat uerbo, q̄ n̄ uerbu et̄ rem aliq̄ significat et̄ st cogula, l̄z sit
 una uox i si in ḡpositōe aliqua e cogula aliud significaret̄, res in, q̄
 alia a. uocula significaret̄ cogula in, utiq̄ utraq̄ uocula equaleret uer
 bo.

Dico. 3.

Obi. 1.

Obi. 2.

R̄ ad 1.

R̄ ad 2.

Dico. 4.

Dico. 4. *Polissima* uerba illa entia, q̄ agunt, ep̄i ab. oino ḡḡsib. de 3°
 adiacente eē uerbu. In Leon. Tol. d. Fouari. et ait Tol. eē Graecorum
 & Latinorū antiquorū. A. duae uic ḡbādi. 1^a eē ad haec uox signifi-
 catiua sit uerbu, satis eē ut significat cogulat ḡbādiua cū h̄e, a quo in
 n̄m̄q̄ absoluti q̄ n̄ ḡḡsib. us n̄ris essalib. quare ueritas n̄ requirit de
 terminatū h̄e, aut existentiā eēti aliquo h̄e. ut sic q̄runt dia in ḡbādi
 eē q̄ n̄ desine uerbi requirit. Dico, no eē nota corū q̄ ḡbādi, id eē n̄ cogulat
 aliqua rem q̄ ḡbādi, sed in eē cogulat, q̄ ofm̄ n̄ satis eē ad uerbu. Respond
 in q̄ haec uic ḡbādi meūt. Uerbu n̄ n̄ris debere significare rem
 aliq̄, ita ut sit pars maalis enūciationis, sed satis eē q̄ uerbu sit nota
 aliq̄ ḡbādi q̄ ḡ alia uic significat, et hoc optime exierit q̄
 h̄eula eē n̄ ḡḡsib. de 3° adiacente, cū sit certissima nota aliq̄
 ḡbādi, faciatis ut id q̄ agunt, sit ḡbādi, q̄ sine eē nequaquam
 futurū fuerit ḡbādi, a sine eē remanēt interim in n̄ ḡbādi
 quo ming uerbu id igni q̄ cogulat, cū eēti significat. ut h̄e
 ḡbādi magis aliquantulū m̄stingit requiritu z̄m̄ supra q̄sito 6° alla
 h̄e ex Tol. et se fundat in alia exortione uerborū solis, nota
 corū q̄ ḡbādi. 2^a Via ḡbādi eē ex notando 3° admissio
 lo requirit 3° q̄siti 6°, q̄ eē comunissimū inter auctores, et q̄s
 mals ex sole q̄ nomen et uerbu tanquā ḡbādi maales enūciationis
 attulit d. a. uerbu eēt pars maalis, nisi significaret aliq̄ ḡbādi uel
 ḡbādi ḡbādi. sic igit̄ arḡtor. eē n̄quā significat s̄tā cogula
 sed s̄m̄ ḡbādi aliq̄ maale enūciationis, q̄ s̄m̄ eē uerbu. Con-
 sequentia eē bona, q̄ ad hoc eēti negat̄ ab aduersariis eē uerbu
 d. agunt in eē cogula. h̄e ḡbādi q̄ uel existentiā s̄m̄ ḡbādi
 uel eētiā, seu entitatem, ex q̄ s̄m̄ eē aliq̄ ḡbādi, quāto
 in ḡḡsib. de 3° adiacente n̄ris ḡbādi essentia, ut
 homo

De Interpretatione

homo e aial, sensus e, homo ht entitate aialis, namq; nihil
lis ista e signat estal seu entitate.

Dices i. si, e, sens e uerbu, tu sens erit sens maalis enuiciatis
et qster qd nq; n quersione debet fieri estm, sed e nuq; fit sub
rectu, q. n e sens maalis qpositionis, id e, cogula q; n quersione
manet eade loco quo antea fuit, et simul e sens maalis enuiciatis
quod significat, et quoad hoc fino ex pto fit estm n quersione
ut homo e aial, cuius sens e, homo e hns entitate aialis, n quersione
sic sonat, aial e homo, cuius sens e, hns entitate aialis, e hns entitate
hns.

obie. i.
+ et consert
nei uerbu
Rudetz q; q
ficula est et
at qas formalis
enuiciationis

Dices ii. si, e, significat entitate seu ens, tu erit negatoria qpos
ho, quotiescuq; qd aliquid de 3° abiacente; na e significat entitate
seu ens, et idem significat ea ista seu uox, q uox e apponitur
ut aial significat entitate, seu ens aialis, et ita entitas bis qd
n hac enuiciate, homo e aial, q e negati. Re hoc n terminis
trauerdantib. n e absurdum, eo uel nra, q e significat quide
entitatem, sed e modu actuantis estm, eiq; de nq; copulam,
illud a. q huic e apponit, ut aial, significat eade entitatem
n ut actuante sed per se more nom.

obie. v.
Re.

Queritur ultimo n quomā uerbu infinitu a uerbo negato difert
ut n currit infinitanter acceptu a, n currit qre negatiue accepto.
Re. discrimen aliq; apparere si resoluat; n participiu, et qdicet; sig;
nificatu uerbi nstrat nois alicuiq; ut cu d; Socrates n currit, uel
si exoni q; Socrates e n currens, uel sic, Socrates n e currens,
qnti modo si resoluat; accipit; infinitanter, qsteriori modo hñ e uer
bu negatu et n infinitu, cu hoc discrimine; ut infinitanter ac
ceptum n efficiat qpositione negatiua q; garticula, n, nequaqua
alib; sup; cogula, negatiue acceptu reddat qpositione negatiua, q;
huc negat; cogula, unde garticula, n, infinitanter accepta e uerbo
q; fia

Quasi. o
Re.

Offia negat significatōem verbi, negative a. accepta, relinqt uer-
bo suā significatōem, et tm gōtionē eius cū sōto negat, longe a.
aliud ē significatōem negare, et aliud relicta significatōem tm g-
gōtionē infirmari.

CAPVT IV

DE ORATIONE ET ENUNCIATIONE

Itē agit Arles hoc cap. et docet primo qd sit gēns enunciatio, re-
quid ega enunciatio et quod duplex, 3° cū enunciatio alia sit affirm-
alia negatiua, gōnat nōt se affirmatōem et negatōem, et ait ēē oppositas.
Gēns enunciatio ē oratio, de hac uide Fons. lib. 3. ca. 1. orationum
alia ē enunciatio alia non enunciatio, uide Fons. ca. 2. Quid sit enū-
ciatio et quod duplex uide Fons. ca. 3.

CAPVT V

DE QUANTITATE ET OPPOSITIOE

^{enunciatio un.}
De quantitate enunciatio legalis, Fons. lib. 3. ca. 4. et alibi, de oppositōe
legalis ibide ca. 6. oia n. h. et ex felle hoc ca.

CAPVT VI

DE REGULIS OPPOSITARUM ENUNCIATIONUM

Ites adferuntur regulę seu gōrietates oppositiōnū, quas uide qd
Fons. lib. 3. ca. 6.

CAPVT VII

DE VERITATE AFFIRMATIONIS ET NE-

^{gationis}

Docuit Arles in pcedentib. uni affirmatōi tm unū negatōem esse op-
positā et n̄ duas negatōes in eodē genere oppositōis (nā in diuerso
genere poterūt dua negatōes uni affirmatōi ēē oppositā ut hinc affi-
rmatōnis homo ē albus, hinc dua negatōes oppositā, nullus
homo ē albus, quidā homo ē ē albus, prior quidē contrariē,
posterior contradictoriē, qd si duo genera oppositiōis) aut si in
est

De Interpretatione

201

colere genere dua negaoes uni affirmaoi opponerent, fore aq,
 pellant, et hoc maxe in contradictona opposioe obseruandu esse.
 Ratio est qd negatio contradictona debet id solu negare q affirm
 tio affirmabat, alioq si negaret aliqd aliud, fieri potet ut utruq pars
 sibi dictionis eet uera, q neutiq admitterdu e. Haec ois ut clarig
 illatib in hoc cog. iam docet qd sit una affirmatio et una ne
 gatio. Est igit una affirmatio uel negatio, q unu de uno signif
 cat, ut ois homo e albu, et ois homo e. albus, et una affirmatio
 uel negatio e, q n unu de uno significat, id q duob. modis fieri
 potet, uel 1. si exisse sint duo diuersa sola, aut duo diuersa gata
 ut socrates et Plato currit, Socrates currit et loqz, uel 2. si solum
 aut gatum sit agnouu, significatq. glura diuersa, ut si tunica in
 Arto significaret hoc et equa, tu haec enunciatio, tunica e alon
 e. d. ferret ab his enunciatib. homo e albus et equus e albus,
 q. et dua enunciatioes, et n una. Quod si igit qd in talib. enunc
 tionib, q n et una affirmatio uel negatio, seruare uellet edictio
 ne fieri posset, ut nisi attendereq ad multiplicitate terminoru,
 nulla fieret oppositio salu ueritate et falsitate. Dices in hac e
 nunciatioe ois homo e albus, q Arto attulit q ex glo unis affirmatio
 n affirmat unu de uno sed unu de multis, cu oes hoies sint
 multi hoies. R. negando ans. Adeius, gatione dr ee. qd multos
 no, interin dr ee aliqd unu uniuocu sub noe homo in hac enu
 ciatioe posit, q ag. sole satis e ut sit unu in enunciatioe.

Quid sit una
affirmatio uel
negatio.

Obie.

R.

CAPVT VIII

De Futuris Contingentibus

Alia aditiones dr hac oia cogita distribuunt aut coniungunt
 ita, ut ag. alios hoc sit xatu, ag. alios 7. ag. alios aliud cogit
 ag. oes

Liber I

aq. oes in e ultimū libri primi.

Quæritur ab hōe in hoc cap. utrū eglres enūciatōes oppositæ quæ
affirmatōes et negatōes de futuro contingente, ut cras gluet cras non
gluet habeant alterā determinatē verā et alterā determinatē
falsitatis adeo sit intra eas dicitio in quæ affirmatōes et ne-
gatōes, sed et quæ veritate et falsitate. Ut Aris. rāsione illarū
oppositōes sūnt terminos illorū, ut qd sit enūciatō de futuro contingente
de hoc illud.

- Nota.* Notandū. 1.º. exors. lib. 3. Inst. ca. 4 et 5.º. et Tot. hic, mād. oppositōis
esse similitudinē seu rfectionē dicitur ad solū seu coherentē dicitur
cū solū, qd coherentia qd eē solū. 1.º. aliqua dicitō solū semper
ret et mot, et nūq. ullo tēp. sequari qd, et talis mād. dicitō nra, et
enūciatō qd ex ea struit, dicitō nra seu de mād. nra, qd si af-
firmatō sit enūciatō nra, et si negatō eēt utiq. impossibilis enū-
ciatō. 2.º. aliqua dicitō nullo modo nec unq. nra qd solū, et tūc enū-
ciatō dicitō de impossibili seu de mād. remota. Et si illud igitur
dicitō affirmatō, fieret enūciatō impossibilis, ut homo ē lapis
secus si negatō, nam tūc fieret enūciatō nra, ut homo n̄
ē lapis. 3.º. aliqua dicitō nra solū, ita ut n̄ goit n̄ mēse, vel n̄
nra, ita tūc ut goit mēse, qd dat enūciatōes de contingente, qd
et contingentes sine afōmentis sine negent, ut homo ē albus, homo
n̄ ē albus. Harū tria sūt genera, 1.º. Quæ dicitō solū frequenter
nra, quis aliqua n̄ nra, ut homo cogit, qd dicitō, contingens ut glurōnū.
2.º. Quæ dicitō nra nra, ut fodiens invenit thesaurū, qd dicitō
contingens a fortuna, 3.º. Quæ dicitō frequenter nra et frequē
nra, ut homo ambulat, qd dicitō contingens ad utlibet.

Nota. 2.º. Notandū. 2.º. Enūciatōes de hac trilogia mād. posse fieri per
cognulam statim, presentis, vel futuri tēp. ut homo est animal,
homo

De Interpretatione

203

homo fuit aial, homo erit aial. Homo n̄ e lapis, homo n̄ fuit la-
gis, homo n̄ erit lagis. Homo genuit, homo genuit, homo genuit.

Notandū 3.º Enunciaciones de hac triglici maa goge eē uel uerles
ut ois homo genuit, uel sgltes ut Petrus, genuit. Et de his
a. hincis, si st de gtingenti, e q̄tio n̄ gposita, an habeant ueri-
tate uel falsitate, ita ut si formet̄ idictio q̄ affirmat̄ et nega-
tione, altera sit uera et altera falsa q̄ more et regula idictis
riari enunciacionū. De ceteris n. enunciacionib. q̄ st de futuro, n̄ e
ambiguū. Nam 1.º q̄ st de futuro uero, semg st uera si affir-
mant̄, et eorū negatio falsa, ut homo erit, aial, homo n̄ erit aial

Nota 3.
Enunciaciones
uertes.
falsas.

2.º q̄ st de futuro impossibili, semg st falsa si affirmant̄, et uera
si negant̄, ut homo erit lapis (illego q̄ ad p̄sū) homo n̄ erit la-
gis. 3.º De iis gpositionib. q̄ st de gterito uel gteriti in gtemp-
maa n̄ e dubiū q̄ oes sint determinate uere uel falsie, ut sit Tol.

De futuro
uero.

De futuro
impossibili.

De gterito et
gteriti.

Notandū 4.º Optissima de iis enunciacionib. eē q̄tionē, q̄ st de fu-
turo gtingenti ad utra libet, ut notat Tol. hic et Rub. q̄ unica.
Nam de iis q̄ st de futuro gtingenti ut gterita, fere determinata
e ueritas, ut et de iis q̄ roro quales st gterit̄ enunciaciones uerles
de futuro gtingenti, se ista sint ueritate determinata in altera
ex idictoriis, morali quada necessitate et determinate, ut expt̄
Rub. id e more humano loquendo quo aduertim̄ uel gterim̄
fieri et roro ingediti uel roro fieri et gterim̄ ingediti, nā
de talib. gosumq̄ moralit̄ certo gnunciare, ut in estate et uat
seruiri dies etc Sic determinate moralit̄ ueritatis e illud Chri-
sti ag. Mattheū, necesse e ut ueniat scandala, q̄ ita gtmare
gosumq̄ idictorias duas enunciaciones de futuro, uenient scam,
scandala, n̄ uenient scandala, quarū grior e determinate uera
moralit̄

Nota 4.

De futuro gtingenti

Notandū 4.º Optissima de iis enunciacionib. eē q̄tionē, q̄ st de fu-
turo gtingenti ad utra libet, ut notat Tol. hic et Rub. q̄ unica.
Nam de iis q̄ st de futuro gtingenti ut gterita, fere determinata
e ueritas, ut et de iis q̄ roro quales st gterit̄ enunciaciones uerles
de futuro gtingenti, se ista sint ueritate determinata in altera
ex idictoriis, morali quada necessitate et determinate, ut expt̄
Rub. id e more humano loquendo quo aduertim̄ uel gterim̄
fieri et roro ingediti uel roro fieri et gterim̄ ingediti, nā
de talib. gosumq̄ moralit̄ certo gnunciare, ut in estate et uat
seruiri dies etc Sic determinate moralit̄ ueritatis e illud Chri-
sti ag. Mattheū, necesse e ut ueniat scandala, q̄ ita gtmare
gosumq̄ idictorias duas enunciaciones de futuro, uenient scam,
scandala, n̄ uenient scandala, quarū grior e determinate uera
moralit̄

De Interpretatione

208

mirate alterutra est vera, nihil est in reb. contingens, sed omnia
 excident nro, qd est absurdum, cu multa sint contingetia ex rglia
 causa, tu qd causas sint ingedibiles, ut eas gluet, tu qd a causa
 libera et futura, ut ab hoc hnt libera uolnta qd, ut Socrates
 peccabit, peccare n. E libera actio uolntis. Itē si determinate alter
 utra est uera ac gride nra, tu n est qd uolnta de reb. futuris
 nec deliberatu, e a absurda tollere ex genere humano qd uolnta
 et deliberatō, q n e nisi de reb. contingētib. et qd ab se habere
 qd, nā de nris nemo deliberat, ut utrum soleras sit oritur.
 Ex his oēs Philo catholici sanogere laudat Aristē itaq fidei uolnta,
 licet nre quod hoc qformā iq se. agerent contingetia, et n oēs
 effectus nros de qruarēt. Et qd contingetia recte rglia e ag. illum
 qd radice hnt in libertate uolntis nre quod adiones humanas. 2. in
 qd uolnta rere q sege e ad utriuslibet, ut eos humanū ad agere et
 beneuolare, ad quora utriusq in ege humano e potētia, ita ut utriusq
 exgelli uel ridui qd causis q n nris agent, ita ut ingediri
 nequeat. Optima quisp Aristes in hoc cap. qruarēt de nēritate,
 dū aliquot distinctiones nēritatis attulit, 1. Aliq res e nra ex
 sua nra, eo qd talis sit eiq eia, ut qd homo sit aial, 2. Aliq res
 e nra ex qdise hris, ut Socrates ambulare dū ambulat, nos
 appellamq in sensu qposito, et sic oēs, qposito q hre quo uera e
 nra e uera: hanc nēritatē appellat Aristes ab extrinseco, uel ex
 suggestioe hris, priore ab intrinseco. qdterea alia st nra absq
 lute sine qruarōne ad aliud, ut hoc e aial, alia n nisi ex qruarō
 hōne ad suū qposito sub distinctione glia uel, ut Socrates ambulabit
 ex se n e nra, adde uel non ambulabit, tūc hōne distinctione habebit nēritatē
 ueritatis.

Contingētia rglia
 qd Aristē
 1.
 2.

Res et nra
 ueris modis.

Alterā nra ex cōiore rglia e ista. Propositiones rglas de futuro qd uolnta
 nra

Res ad uolnta

Libro I

falsū q̄ d̄ uere cogit. Quare tales oratioes s̄ s̄ hypotheticae ut, si
 homo h̄t alas uolare possit, q̄ cū sint uere uel falsae q̄ t̄ s̄ enūciatioes
 q̄ n̄ h̄t iudicium sed quādam ob̄. cū t̄n̄ ois enūciatio op̄are debeat
 iudicium. 2. Quia n̄ q̄s̄ h̄t oēs enūciatioes: dant̄ n̄ enūciatioes q̄
 nec uerū nec falsū significat d̄m̄p̄ inelubiles. Ut ista; haec cogitatio q̄
 scribo falsa ē.

Re. ad. 1.

Re. Quoad i. melig q̄t̄ n̄ latino idiomate definitio enūciatio ex uere
 s̄t̄is q̄ definitioes sicut nos ad uerū ex Graeco uertimus, cōel̄ t̄n̄ latine
 definit̄ retineri posse iudicio, et ut bona sit, ad sensū eiq̄ quā nos gerimus
 illiḡi debere. Diximus q̄ enūciatio oratio n̄ ē ois oratio (q̄a multae s̄t̄
 oratioes q̄ enūciatioes n̄ s̄t̄) sed ea t̄m̄ n̄ qua uerū dicere aut falsū
 dicere: idē, q̄ n̄ absolute ē uera (nā s̄t̄ gr̄ma mēt̄is cogitatio nō ē om̄
 n̄ones q̄m̄q̄ alia, q̄ enūciatioes n̄ s̄t̄, uere esse q̄t̄, si uerū cū sint signa
 q̄c̄q̄ h̄m̄ quadrat̄ cū q̄c̄q̄ s̄t̄, quorū s̄t̄ signa) sed q̄ ē uera in dicēdo. Verū
 a. dicere nihil aliud ē q̄ oratio loquendo q̄ absolute iudicare q̄d̄m̄ inesse
 s̄t̄o q̄ nulli oratori alii querit̄ q̄ enūciatio. Cōis igit̄ definitio sic illiḡi
 debet, Enūciatio ē oratio q̄ uerū aut falsū iudicium significat, q̄a dicere
 uerū ē facere et exprimere iudicium de giudicatione uel digiudicatione q̄
 dicenti cū s̄t̄o q̄t̄ a q̄te rei gianda uel digianda s̄t̄: dicere falsū
 ē facere et exprimere iudicium de giudicatione uel digiudicatione q̄t̄
 q̄t̄ a q̄te rei n̄ s̄t̄ digianda uel gianda. Ex his quos̄ q̄t̄et̄ re
 cogitatio ad rōd̄ dubitandi.

Re. ad. 2.

Re. quod i. recte definita ē enūciatio seu q̄tis descripta, q̄a uerū
 aut falsū dicere ē q̄tis q̄t̄itas enūciatiois q̄ cōa. Cūq̄ cōa t̄m̄ ē enūciatio
 are uerū de altero, q̄t̄ q̄t̄a cōa s̄t̄ q̄t̄ gr̄m̄ esse uerū uel falsū, quod
 re rei significante uel n̄ quadrat̄. Ita contra D. ab̄m̄, q̄t̄t̄ Reub. ca. q. q.
 3. n̄. 4. et s̄t̄ib. Armen. et D. s̄t̄ib. aut̄, idē q̄ q̄t̄itate q̄tis descripta
 t̄m̄ ē enūciatio q̄ definita ē cōa, q̄ illa nob̄is notior sit. Ad rōes de
 q̄t̄andi Re. i. q̄t̄ negando aut̄, q̄a n̄ querit̄ illis oratori q̄tis
 t̄m̄

Finis

De Interpretatione

Veris uerū dicor, et si sint uere, hoc ē, menti spemes nihil tñ ab
 solute iudicant. De hypotheticis tñdet, facile posse ad iudicium
 reduci, et q̄a st orores q̄m̄taq̄ aliqua p̄sentationis uerū sint,
 ideo q̄m̄q̄ nex ille attendit, sedm̄ que uerū, itere aut false, et n̄
 ige extenōis. Ad 2. h̄c. secundo d̄ns, ad instatū de insolubilibz
 seu falsificatibz (ut appellat) d̄ns eignodi enūciāōes p̄t h̄c q̄
 positio q̄ scribo ē falsa, significare uel i. seigas eisdē nō uel i. di
 uersas, alias p̄positiones de alia m̄a factas; si i. tñdent aliq̄,
 cū nihil seiga significet neq̄ has p̄posiōes seigas significare, p̄nderos
 q̄ctu sui nec ueras nec falsas ēē. Si i. tñdēt aliq̄, n̄ f̄io d̄ns,
 tñ existimat, tñc si sit q̄ alia p̄positio; oīno hanc fore uerū
 uel falsū q̄t illa alia p̄stituta fuerit: si a. n̄ sit alia tñc
 itidē nec uerū nec falsū fore q̄ nihil significet, ut si dicere h̄c
 homo centoculq̄ ē doctq̄, cuiq̄ u. s̄tm̄ nullū habeat significa
 tū, q̄q̄ cū iam nullū h̄c sit homo centoculq̄, ideo nec ue
 ra nec falsa ē, nisi fortasse falsa tñ negatiue, hoc ē, oīno
 nihil significans, sicut h̄c secundiq̄, Blutri, q̄ tñ exteriore
 p̄ncipiandi forma ē enūciāōis, et q̄ p̄flata ē ex iis q̄ n̄ significat
 ideo ige uera ēē n̄ q̄ nec falsa, nisi tñ falsa negatiue, hoc
 ē, neutrum h̄c na ueritate nec falsitate p̄p̄ie dictū. Et q̄
 tñc. 7. in p̄t̄u H̄sqa. circa finē adfert plures casq̄, in q̄b. de
 ueritate enūciāōis aut falsitate anceps dubitatio esse q̄t, m̄to
 cedros h̄c p̄m̄t, s̄kdetq̄ forti custodia custodit p̄m̄te, et iunq̄
 nit quilibet dicenti sibi falsū uelle deturbare de p̄m̄te m̄
 aq̄, quilibet u. dicatē sibi uerū uelle sinere ad iter officinā
 uerit q̄m̄tq̄ s̄p̄kista et dicit ei, tu p̄ncipias me de p̄m̄te, et h̄c
 dubitat de ueritate istiq̄, si n̄ ē uera et quilibet dicatē uerū
 tñ sint transire q̄ dimittit q̄m̄t. Si dimittit et n̄ p̄ncipit, tñc
 erit

PL

De Interpretatione

ille actus q̄ ē iudiciū, et n̄ solē apprehensio terminorū sit simplex q̄
liber vel gēnita ex duobus aut tribus.

Notante. 2. ex Corin. ca. 4. q. 4. ar. 3. gēnitiō ē alicuius cogitōis in
tellectu q̄ gēnita ē esse in formale, virtuale, obiectiva, et suppositiva.
Formalis gēnitiō ē, q̄ cogitō gēnita multis gēnitiōib. distinctis.
Virtualis, q̄ ē facta unq̄ actus agellat in multis et varia obm
ē attingit. Obiectiva, q̄ semper cū virtuali gēnita ē facta dāt, cum
obiectivi gēnitiō a mente gēnitiō sit gēnita. Suppositiva ē, q̄ actus sim
plex illis gēnitiō gēnita ante cedentes circa obm in q̄ debet
videre. His gēnitiōis

Dicitur
Compositio ē
et glex.
Formalis
Virtualis
Obiectiva
Suppositiva.

Dico ad Quæritā, Enunciatio mentalis iudicativa seu iudiciū ē unq̄ nō
simplex gēnitiō exesse representat et iudicans gēnitiōis vel distinctio
re gēnitiō seu duorū extremorū; Confuse a. et 2 dario representat
iga extrema, quatenus gēnitiō eorū sine iis igitur attingi n̄ p̄t. Ita
Boeth. hū ca. 4. Gregor. Trinitatis q. 1. glogi ar. 3. S. Tho. 1. 2e q. 50
ar. 2. Tol. 3. de dū q. 19. Plat. 1. 2. pars us q̄ sit unq̄ nō gēnitiō. 1. ex
verbalibus q̄. gēnitiō autem hūc gēnitiō seu iudiciū exprimat. Boeth.
nūtu vel admittit, S. Tho. gēnitiō vel dissentit agellat. 2. cogitōis
nō unica voce et cogitōis nūc ager inq̄ negans, sentiens, dissentiens
ut, ē, n̄, ita, nō, nequaquā etc. gēnitiō terminos agellandiq̄. 3. a s̄bbie
uolūis, q̄ simplici actu re gēnitiōis vel representat, ut uolū, nolū, etc. gē
sentim cū illis gēnitiōis sit uolū. 4. Si enunciatio mentalis gē
citā intrinsece glexib. gēnitiōib. quorū nullū seorsim sit gēnitiōis et
essentiōis 2. cogitōis hūc erit nihil aliud q̄ aggregatū quoddā
ex prima cogitōe mentis, ad cap̄ essentiōis n̄ differet. si a. unq̄ ex
illis sit gēnitiōis et essentiōis 2. mentis cogitōis, hūc n̄ poterit alq̄
assignari nisi gēnitiōis gēnitiōis seu cogitōis, reliq̄ gēnitiōis
ad 2. cogitōis quis n̄tio gēnitiōis ad 2.

Dicitur seu Re
ad Quæritā
Re affine.

Boeth. 1. 2.
1.
2.
3.
4.

2. 245

De Interpretatione

si sit ex primi verbo uno, nisi illa quae hinc exprimitur. Unde in vocali
 enunciatioe ideo fit gloriis voces, ut legenti vel audienti si in significet
 rem mentis cogit, sed et prima q' cogit aut credere debet, is n. q'
 audit debet prius apprehendere extrema anteq' cognoscit aut iudicet cogit
 si g. vocalis enunciatio nulli sine sua prosequa e' dicere in cognoscit q'ue
 finis, debet ita modo facere, ut audietis dicit cogit ad eade
 gitationis cogit, q' fit q' reprobabil' terminatu, q' ab audiente
 q' prima cogit prius apprehendi fit.

Finis vocalis
 enunciatiois est
 dicere in cogit
 gitationis.

lex huius sententia dicitur primo esse enunciatiois positioe in cogula
 q' a Fors. lib. 3. appellat' Qualitas essalis, in d. d. ista enunciatio, qua
 differt ab aliis modis. Patet 2. enunciatio mentalis differre a gri
 ma cogit si in hoc, q' ista sit una, illa duo vel plures gestus, sed q'
 enunciatio mentalis sit cogitativa seu actuali giungens, q' fieri p'
 uno gestu, prima autem singlt' apprehensio et si giungens iudicando
 seu unu' alteri attribuendo. Patet 3. Divisione enunciatiois in affirmat'
 et negativam ee generis in genere, ut ait Boeth. Lianon, Tol. et Rudig.
 Boethio e' q' effectio enunciatiois in co'i aquat' giungat' in his membris,
 et genera assignant, eade' membra generis diversitate copula q' fit affir
 mati et negati, et nulla dat' q' sit vel affirmata vel negata, sicut
 nulla aial, q' sit vel brutu' vel reale. Atq' et si recte sentit Bo
 rana Novalis lib. 1. prius. cap. 1. gubas ee membra analogia ee q' ois
 affirmati sit g'rius negati, sicut aial grius e' sentu' q' gubas, q' inde fit q'
 analogice sanu' i' via quae affirmatio et negatio fit analogice enunciatioe
 no n. univoce. Atq' quae Soto lib. 2. simulara sentit gubas ee divi
 sionem soti in affirmati, ee q' affirmare et negare sint affirmati anu
 cianis. Sed negans ee affirmati, dicens ee diversitas distictioe esulei mu
 pates essalis et formali cogit enunciatiois, esto modis relinquunt
 vide termino in affirmati et negati, sicut forma posse et forma cogit
 et prima

Nota 1.

Nota 2.

Nota 3.

Liber I.

et forma puri mutant speciem. Et si maneat utrobique, eade[m] manet prima.
Quæstio 3. *Arbitr. 3.* *Arbitr. q[ue] Arist[oteles] et ex ip[s]o Fons. de oppositione* *indictoria* *trahit*
lib. 3. ca. 6. *sunt utroque nom[in]e, ut si altera ex indictoria sit utroque et*
altera gl[ori]os[us] n[on] fore simul veras aut falsas, sed sens[us] altera vera
et altera falsa. Ratio dubitandi e[st], q[uod] videtur multo infirmitate oppositi posse
instans. 1.° *Si homo e[st] albi, alius homo n[on] e[st] albi, utroq[ue] e[st] vera, aut vera e[st] q[uod]*
sunt n[on]. Cetero ho[m]i[n]es ita existentes albi, nihilominus alius homo, q[ui] pot[est] q[uod] con-
trarius e[st] n[on] e[st] albi. 2.° *Si homo e[st] albi, p[er]tinet n[on] e[st] albi, q[ui]nt[um] de simi-*
litate, q[uod] si n[on]. Paulo n[on] e[st] ead[em] albi et p[er]tinet alio. 3.° *Nullus equus est n[on]*
ea equitatis, alius equus e[st] utiq[ue] ad equitatem. Utraq[ue] e[st] vera, q[uia] prior e[st]
albi inductione p[ro]mouens n[on] equu[m] r[ati]onabilis, dicit illu[m] n[on] e[st] utrum
cu[m] multe equitates sine ip[s]o facte sint, et o[mn]es sine ip[s]o fieri possunt.
4.° *Posterior e[st] se patet, q[uod] n[on] videtur equitate sine equo. 4.°* *De ar[ist]o[te]le e[st] r[ati]o*
triale, e[st] falsu[m], alius dicit e[st] r[ati]onale, n[on] e[st] falsu[m]. Utraq[ue] e[st] verissima
ut patet ad oculu[m].
5.° *Si doct[us] aliqua scia e[st] doct[us], alius doct[us] aliqua scia n[on] e[st] doct[us].*
Utraq[ue] e[st] vera, de prior e[st] dubitatu[m], de posterior gl[ori]os[us], q[uod] doct[us] n[on] in
risphudentia n[on] e[st] doct[us] in medicina, saltem cõteret, sic alius doct[us],
aliqua scia n[on] e[st] doct[us].
6.° *De lignu[m] e[st] de lignu[m], alius lignu[m] n[on] e[st] de lignu[m]. Utraq[ue] e[st] vera,*
prior q[uia] identica, posterior q[uia] pars n[on] e[st] id[em] q[uod] totu[m].
Re. ad Ar[ist]o[te]lem. 2. q[ue]stio et
Ar[ist]o[te]le dicit e[st]
veritas nom[in]e
Nota. q[uod] ad
aliqua nom[in]e h[ab]et
1. 2.
3. 4.
Re. ad i[n]stantias
1. 2.
 Sed his n[on] obstantib[us] dico ea q[ue] ab Arist[oteles] et Fons de indictione dicunt[ur]
 e[st] utroque vera. Ad instantias a. q[ue] attinet, facile illa soluent[ur] ostendit[ur]
 n[on] e[st] contradiçiones indictionis allata r[ati]o[ne] quare n[on] sint indictione. Notet[ur]
 a. negatis ea q[ue] ad indictione[m] requirit Arist[oteles]. 2. e[st] e[st] ca. 9. q[ue]stio Fons.
 transulit in suu[m] lib. 10. ca. 12. negatis ut terminu[m] sint s[ecundu]m idem,
 deinde ad id[em], 3.° similiter, 4.° in eod[em] t[em]p[or]e, q[ue] o[mn]ia fusig explicat
 Fons. Deinde ad instantias sic fude[re]. Ad prima[m], n[on] e[st] indictionem
 q[uod] videt cetera ad indictione[m] requirit, ut terminu[m] sint idem
 et n[on]

De Interpretatione

215

et n̄ in altera gpositōe angustiores in altera laxiores, unde gcaat hae
 idictio q̄ in priori enūciatōe accipit homo q̄ hōib. existētib. In t̄u
 et h̄t statū. De quo vide Fons. lib. 2. ca. 36. in gposteriore q̄ existētib.
 et et impossibilitib. et h̄t ampliācōe in la cōtē. Fons. lo: ci. ca. 37. et
 38. documento. 7. Ad 2. r̄idēt̄ q̄ ēē idictionē idē, q̄ in gposterio
 re gpositōe ē p̄t̄nōg s̄ḡl̄is us p̄t̄y, et n̄ cōs̄ ut homo: gōnat
 loco p̄t̄ri aliq̄s homo, et cōit idictio, quare n̄ mitti ē utramq̄, it̄
 t̄a gpositōe gōse ē falsā, q̄ si gōnam hanc ēē falsā, t̄is homo ē
 alib, satis ē ad veritatē s̄dicentib. dicit̄, aliq̄s hōib. n̄ ēē alibi,
 iam si sub signo aliq̄s subsumas gl̄am̄p̄ s̄ḡl̄e, et n̄ cū r̄atōe cuiq̄
 verificat̄, fieri utiq̄ q̄ ut falsā enūciatōe facias. Ad 3. R̄. n̄ ēē
 idictionē q̄ nulli ep̄y et aliq̄s ep̄us m̄l̄ti accipiunt̄, in varia sup
 gpositōne n̄ā in priori accipit̄ distributivē in la Fons. lib. 2. ca. 37. in
 gposterio. distinctivē, in la cōtē ca. 31. documento. 2. q̄ si in priori
 quōq̄ accipit̄ ḡfuse, utiq̄ futura t̄et aliq̄s idictio. Ad 4. R̄. n̄ ēē
 subiecta illorū gpositōe n̄ ēē cōt̄ sed diversa, unde n̄ mitti nullam
 ēē idictionē, sicuti hae n̄ ē idictio, Socrates ē doct̄y, Dāg n̄ est
 doct̄y. S̄b a. n̄ ēē cōtē subiecta, q̄ prioris enūciatōis s̄b̄n. ē hoc
 dictum ē animal ē r̄atōale. gposterioris a. Hoc dictum ali
 quod animal est r̄atōale, q̄ h̄t utiq̄ distinctivē. Dices, alit̄ altera
 ex illis ē un̄st̄is altera ḡlaris it̄ altera aff̄m̄ altera neḡ
 t̄iva, q̄ n̄ est illis idictio. R̄. altera ḡt̄ ē aff̄m̄ altera negati
 vā, sed nego altera ē un̄st̄al et altera aff̄m̄, q̄ utraq̄ ē singularis
 n̄ā s̄b̄n illarū ē s̄ḡl̄e, ut hoc dictū est sicut n̄ est s̄b̄n, si
 dicere hui homo (s̄b̄nēdo Socrate) ē doct̄y, et hui homo (s̄b̄nēdo
 Dāg) n̄ ē doct̄y. Item s̄b̄n gōna sicut utrob̄q̄ signa quantitativa,
 in altera ḡt̄ un̄st̄al, in altera ḡt̄are nil in nos ē turbare debet,
 q̄ signa un̄st̄al ē ḡlaris. n̄ utiq̄ gōna redit̄ gpositōe un̄st̄al aut
 ḡt̄iculatō

R̄. Ad 2. ḡt̄iculatō

R̄. ad 3. ḡt̄iculatō

R̄. ad 4. ḡt̄iculatō

oie.

R̄.

